

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Inka Thurèn

Opinnäytetyö

**SEPA – Euroopan yhtenäisen maksualueen vaikutukset
yrityksen taloushallintoon**

Työn ohjaaja
Työn tilaaja
Tampere 5/2010

yliopettaja, KTT Pirkko Jaatinen
DHR Finland Oy, Financial Manager Mia Vuorinen

Tampereen Ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

Tekijä(t)	Inka Thurèn
Työn nimi	SEPA — Euroopan yhtenäisen maksualueen vaikutukset yrityksen taloushallintoon
Sivumäärä	64
Valmistumisaika	toukokuu 2010
Työn ohjaaja	Pirkko Jaatinen
Työn tilaaja	DHR Finland Oy

TIIVISTELMÄ

SEPA (Single Euro Payments Area) -maksualue toteutuu 1.1.2011 alkaen ja vaikuttaa sekä yritysten että yksityisten ihmisten maksamiseen. Tämän opinnäytteen tavoitteena on tarkastella, mitä muutoksia SEPA-maksualueeseen siirtyminen aiheuttaa yrityksen taloushallinnossa ja samalla lisätä lukijan yleistietoa SEPA-maksualueesta ja talouspolitiikan eri vaiheista ennen sitä. Toimeksianto SEPA-muutosten kartoittamiseen tuli huoltamolaitteita ja -teknologiaa valmistavalta DHR Finland Oy:ltä. Tarkastelu rajattiin koskemaan taloushallinnon prosesseja. Euroopan talouspolitiikan kehittymistä selostettiin sen verran, kuin se oli tarpeellista SEPA-maksualueeseen päättämisen kannalta.

SEPA voidaan nähdä innovaationa, jolloin se joko leviää tai se hylätään. Opinnäytteessä arvioitiin SEPA:n omaksumista sekä Rogersin omaksujatyyppejä että Abrahamsonin innovaatioiden diffuusioteorian näkökulmasta. Perustietoa SEPA-maksualueesta kerättiin instituutioilta, jotka ovat olleet vaikuttamassa SEPA-maksualueen toteutumiseen. SEPA vaikuttaa yritysten taloushallinnon ja maksuliikenteen sekä palkkahallinnon järjestelmiin. Yritykset eivät tule selviämään siirtymästä pelkillä ohjelmistopäivityksillä.

Avainsanat SEPA, yhtenäinen maksualue, innovaatio

TAMK University of Applied sciences
Degree Programme of Business Administration

Writer(s)	Inka Thurèn
Thesis	The effects of SEPA — The Single Euro Payments Area - on companies` financial administration
Pages	64
Graduation Time	May 2010
Thesis Supervisor	Pirkko Jaatinen
Co-Operating Company	DHR Finland Oy

ABSTRACT

The Single Euro Payment Area (SEPA) will come into effect on 1st January, 2011. It will have an effect on payments of both consumers and companies. The purpose of this thesis is to investigate what kind of changes the implementation of SEPA will bring on to the financial administration of companies. The economic development of the European Union is explained sufficiently to enable readers to understand how SEPA came about.

SEPA can be seen as an innovation which will be either diffused or rejected. SEPA has been analysed according to two different theoretical approaches: Rogers` adopter categories and Abrahamson`s diffusion of innovations theory. Basic information about the Single Euro Payments Area was collected from institutions which have been influential in the implementation of SEPA. SEPA will affect companies` payment transaction processes in many ways. The implementation of SEPA will also have a major impact on the pay and financial management systems of companies`. It requires companies to take more action than only updating their software.

Keywords SEPA, Single Euro Payments Area, innovation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	10
1.1 Toimeksiantajayritys	10
1.2 SEPA - Euroopan yhtenäinen maksualue	10
1.3 Tavoite ja rajaukset	10
1.4 Teoreettinen viitekehys ja tutkimusmenetelmät.....	10
2 INNOVAATIOIDEN LEVIÄMINEN.....	12
2.1 Innovaatiot	12
2.2 Innovaatioiden omaksujien mallit.....	13
2.3 SEPA ja innovaatioiden omaksujien mallit.....	15
2.4 Abrahamsonin innovaatioiden diffuusiomalli.....	17
3 KOHTI YHTENÄISTÄ MAKSUALUETTA: EU:N MUODOSTUMINEN JA YHDENTYVÄ TALOUSPOLITIikka	22
3.1 EU:n perussopimukset taloudellisen yhdentymisen tien viitoittajina.....	22
3.1.1 Pariisin sopimus	22
3.1.2 Rooman sopimus.....	23
3.1.3 Maastrichtin sopimus	24
3.1.4 Suomen EU-jäsenyys	26
3.2 Euron käyttöönotto.....	27
3.2.1 ERI ja EKPJ	27
3.2.2 Euron käyttöönoton mallit	27
3.2.3 Euron käyttöönoton edut ja haitat	28
3.2.4 Taloudellisen yhdentymisen tasot.....	29
3.3 Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe - kohti täydellistä taloudellista yhdentymistä? ..	30
3.3.1 Vakaus- ja kasvusopimus.....	30
3.3.2 SEPA – Euroopan laajuista maksamista	30
3.4 SEPA-maksualueen sääntely.....	34
3.4.1 Maksupalveludirektiivi	34
3.4.2 Suomen maksupalvelulaki	34
4. SEPA:AN SIIRTYMISEN VAIKUTUKSET DHR FINLAND OY:SSÄ	36
4.1 Tilitietojen muutos	36
4.2 IFS-toiminnanohjausjärjestelmä	36
4.2.1 Ostoreskontra	37
4.2.2 Myyntireskontra	38
4.3 Aineiston siirtokanavat	39
4.3 Maksuaineistomuodot	40
4.4 Opus Capita -maksuliikenneohjelmisto	42
4.5 SEPA: n maksulliset lisäpalvelut	42
4.6 SEPA:n maksuttomat palvelut	44
4.7 Palkkahallinto.....	44
4.7.1 Toistuvaissuoritukset: Palkat	44
5 SEPA:N TOTEUTTAJAT	46
5.1 Ohjelmistotalot.....	46
5.2 Pankit	46
5.3 Yrityksen SEPA-projekti	47
6 SEPA:N TULEVAISUUS	49
6.1 SEPA:n etenemissuunnitelma vuosille 2009 - 2012	49
6.2 SEPA-suoraveloitus (SEPA Direct Debit).....	50
6.3 Verkkolaskutus.....	51

6.4 XML-muotoinen tiliote	51
6.5 Kansainvälinen viite.....	52
6.6 DHR Finland Oy:n muutokset tulevaisuudessa	53
7 PÄÄTELMÄT	54
8 LÄHTEET.....	57
LIITTEET	61

Sanasto

AOS	Additional Optional Services, pankkien tarjoamia maksullisia SEPA-lisäpalveluita
BIC	Bank International Code, pankkien kansainvälinen koodi ja tärkeä tieto SEPA-maksamisessa, ent. SWIFT-osoite
camt-sanomat	XML-tiliotteen ISO2022-sanomien viestityypit
Cross Border-maksut	Euroopan rajojen ulkopuolelle suuntautuvat sekä EU-alueella kulkevat, ei-euromääräiset maksut
EBA	European Banking Association, Eurooppalaisten pankkien etujärjestö
EKP	Euroopan Keskuspankki (ECB, European Central Bank)
EKPJ	Euroopan Keskuspankkijärjestelmä, muodostuu EKP:sta ja kansallisista keskuspankeista
EMU	Euroopan talous- ja rahaliitto
EPC	European Payments Council, Euroopan maksuneuvosto, määrittelee SEPA-maksuille yhtenäiset tekniset standardit ks. Rulebook
ERP	Enterprise Resource System, toiminnanohjausjärjestelmä, koostuu usein erillisistä moduuleista esim. taloushallinto, tuotanto, varastonhallinta, henkilöstöhallinto
FTP-eräsiirto	yritysten nykyisin (ennen SEPA:an siirtymistä) käyttämä maksujen siirtokanava pankkiin rahaliikenneohjelmiston välityksellä
IBAN	International Bank Account Number, tilinumeron kansainvälinen muoto,
IFS	ruotsalainen toiminnanohjausjärjestelmätoimittaja, valmistaa keskisuurille ja suurille yrityksille suunnattuja toiminnanohjausjärjestelmiä
ISO 2022	ISO (International Standardization Organisation):n määrittelemä standardimuoto SEPA-maksuille

konversiopalvelut	pankkien ja ohjelmistotalojen tarjoamat ilmaiset tai maksulliset palvelut erityisesti siirtymäkaudella esim. IBAN-tilinumeron muuntopalvelut
LUM2, LM, TS	nykyiset aineistomuodot sekä kotimaan että ulkomaan maksuille, korvautuvat SEPA XML-aineistomuodolla
ohjelmistotalo	yritys, joka tarjoaa tietojärjestelmissä käytettäviä ohjelmistoja tai palveluja
Opus Capita	rahaliikenneohjelmistojen toimittaja, tässä: pankkiyhteysohjelma
PSD	Payment Service Directive, EU:n maksupalveludirektiivi, tuli voimaan 1.11.2009 alkaen, toteutuu Suomessa maksupalvelulakina 1.5.2010
PATU	yriytysten käyttämät tunnukset pankkiyhteysohjelmien kautta asioidessa, korvautuvat SEPA:n myötä PKI-tunnistuksella
PKI	Public Key Infrastructure, julkiseen salaukseen perustuva, kansainvälisesti hyväksytty tiedon salausten menetelmä, korvaa PATU- tunnukset SEPA:an siirryttäessä
Rulebook	EPC:n määrääjain julkaisema ohjeistus SEPA-maksuaineiston teknisistä tiedoista ja standardeista, saatavilla pdf-muodossa EPC:n verkkosivuilta
SALA	koodi SEPA-maksuaineiston teknisissä tiedoissa, kun maksetaan palkkoja tai eläkkeitä (ent. toistuvaissuoritukset)
SEPA	The Single Euro Payments Area, Euroopan yhtenäinen maksualue
SEPA-suoraveloitus	(SEPA Direct Debit) XML-pohjainen uusi suoraveloitustyyppi, maksaja antaa suoraveloitustietojen maksun saajalle
SEPA-tilisiirto	(SEPA Credit Transfer) tilisiirtomallin standardi SEPA-alueella 1.1.2011 alkaen
SEPA XML	SEPA-maksuaineiston kansainvälinen muoto, korvaa aiemmin käytetyt LM -, LUM2- ja TS-aineistomuodot
Suomen Keskuspankki	kuuluu Euroopan Keskuspankkijärjestelmään, antaa suositukset kotimaisen rahapolitiikan suhteen

Web Services

pankkiyhteys, jota kautta maksaminen tulevaisuudessa tapahtuu, korvaa FTP-eräsiirrot

1 JOHDANTO

1.1 Toimeksiantajayritys

Opinnäytteen toimeksianto tuli DHR Finland Oy:ltä, jossa suoritin tutkintoon kuuluvan työharjoittelun syksyllä 2009. DHR Finland Oy (entinen Autotank Oy) on huoltoasemien polttoaine- ja maksujärjestelmäteknologiaa kehittävä ja valmistava yritys, jolla on toimipisteet Tampereella ja Porvoossa. Yrityksen liiketoimintaan kuuluu myös polttoaine- ja maksujärjestelmien huoltosopimusten tarjoaminen asiakkaille näiden tarpeiden mukaan.

Oy Autotank Ab on aloittanut huoltamolaitteiden valmistuksen Ruotsissa jo vuonna 1964. Autotankilla on tytäryrityksiä muun muassa Puolassa, Venäjällä ja Baltiassa. Tampereella huoltamoautomaation laitteiden ja järjestelmien valmistus aloitettiin vuonna 1974 ja Porvoossa vuonna 1980. Tampereella kehitettiin teknologia, joka mahdollisti pankkikorttien käytön huoltoaseman korttiautomaatilla. (Autotank Oy:n mainoseseite 2008.)

Vuoteen 2008 asti Autotank Oy kuului teollisuuden logistiikkapalveluja tarjoavaan Aspo-konserniin ja muodosti sen Systems-liiketoiminta-alueen. Vuoden 2008 kesäkuussa maailmanlaajuinen, jakeluautomaatiojärjestelmiin erikoistunut Gilbarco-Veeder Root osti Autotank-konsernin vahvistaakseen osaamistaan huoltamolaitteiden ja maksujärjestelmien kehittämisessä erityisesti Pohjoismaissa. Gilbarco-Veeder Root on osa Danaher-konsernia. Syksyllä 2009 yritys sulautui yhteen Innotrac Diagnostics Oy:n kanssa, joka valmistaa laboratoriotarvikkeita ja -laitteita Turussa. Sekä Innotrac Diagnostics että Autotank Oy jatkavat liiketoimintaa yhteisen nimen, DHR Finland Oy:n, alla. (Gilbarco Inc. acquires Autotank Group 2008.)

1.2 SEPA - Euroopan yhtenäinen maksualue

SEPA (The Single Euro Payments Area) on EU:n talous- ja rahapolitiikan yhtenäistämishankkeen kolmanteen vaiheeseen liittyvä uudistus. SEPA:a edeltäviä vaiheita ovat olleet muun muassa Euroopan talous- ja rahaliiton EMU:n perustaminen ja yhteisen rahan, euron, käyttöönotto useimmissa EU-maissa. Siirtymäaika SEPA:an alkoi 1.1.2008 SEPA-tilisiirron käyttöönotolla ja kansainvälisiin standardeihin perustuvat maksut välittyvät 1.1.2011 lähtien. Kansallisista standardeista luovutaan jokaisen maan oman aikataulun mukaan. Yhtenäisellä maksualueella kulkevat SEPA-maksut ainoastaan euroissa.

1.3 Tavoite ja rajaukset

Opinnäytteen tavoitteena on tarkastella muutoksia, joita SEPA-maksualueeseen siirtyminen aiheuttaa niin yleisellä kuin yrityksen tasolla. Opinnäytteessä tarkastellaan yrityksessä toteutettavia muutoksia rajatusti vain taloushallinnon näkökulmasta vaikka SEPA vaikuttaa myös yrityksen valmistamiin laitteisiin ja maksujärjestelmiin, joita käytetään maksukorteilla. Tehtäviä muutoksia yrityksen järjestelmissä on selostettu taloushallinnon näkökulmasta menemättä liian teknisiin yksityiskohtiin, sillä muutoksia varten Euroopan Maksuneuvoston verkkosivuilla löytyvät tarkat tekniset kuvaukset uusiin SEPA-maksuihin. EU:n historiallista taustaa ja yhdentymistä on selostettu sikäli kuin se on tärkeää talous- ja rahapolitiikan kehityksen ymmärtämisen kannalta.

1.4 Teorettinen viitekehys ja tutkimusmenetelmät

SEPA-maksujärjestelmää tarkastellaan toisaalta perustiedon lisäämisen näkökulmasta, toisaalta innovaatioiden leviämisen teorian näkökulmasta. SEPA-maksualueen tarkasteluun on valittu Abrahamsonin innovaatioiden leviämistä tai hylkäämistä selittävä nelikenttämalli. SEPA-ilmiössä on nähtävissä piirteitä mallin kaikista neljästä näkökulmasta. Innovaation vastaanottajia, omaksujia, on tutkittu SEPA-maksualueen käyttöönoton yhteydessä Rogersin vakiintuneiden omaksujakategorioiden avulla.

Opinnäytteessä tarjotaan perustietoa SEPA:sta ja siihen johtaneista vaiheista sekä sen pakottamista muutoksista niin yrityksen tietojärjestelmiin kuin taloushallinnon prosesseihin. Tarkoituksena on antaa lukijalle yleistajuinen ja kokonaisvaltainen kuva SEPA-maksualueesta ja sen aiheuttamista muutoksista. Opinnäytteen lopuksi on arvioitu SEPA:n tulevaisuutta ja kehitystä.

SEPA-maksualueen vaikutusten ja tämänhetkisen tilanteen selvittämiseen on tarkasteltu teoksia, lehtiartikkeleita ja tiedotteita EU:sta ja SEPA-maksualueesta. Lisäksi on tutustuttu maksupalveluita määrittelevään lainsäädäntöön. SEPA-maksualueen aiheuttamia muutoksia DHR Finland Oy:n kannalta on pohdittu tutustumalla yrityksen tietojärjestelmiin käytännön työn kautta syksyllä 2009 ja osallistumalla SEPA-muutosten suunnittelupalaveriin toiminnanohjausjärjestelmätoimittajan kanssa.

2 INNOVAATIOIDEN LEVIÄMINEN

SEPA-maksualue on uudistus, jonka on arvioitu olevan suurempi muutos kuin euroon siirtyminen. Muutokset pakottavat keksimään uusia innovaatioita, jotka voivat olla uusia menetelmiä tai parannuksia jo olemassa oleviin käytäntöihin. SEPA:an siirtymisessä on mietitty innovaatioiden leviämistä Abrahamsonin innovaatioiden omaksumisen tai hylkäämisen nelikenttämallin kautta, sillä piirteitä jokaisesta näkökulmasta voidaan erottaa myös SEPA-ilmioistä. Malli esittelee neljä eri näkökulmaa, mutta ne eivät ole toisiaan poissulkevia. Näkökulmat saattavat vaihdella tulevaisuudessa, kun yhtenäinen maksualue toteutuu täydellisenä.

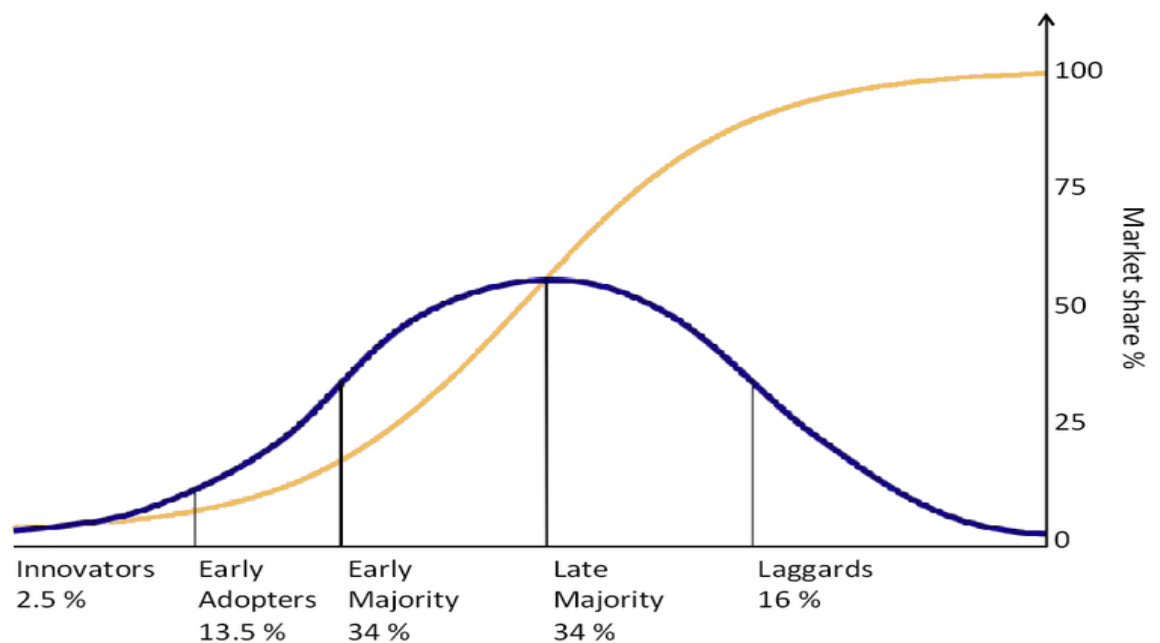
2.1 Innovaatiot

Innovaatiot määritellään ideoiksi, käytännöiksi tai menetelmiksi, jotka ovat uusia tahoille, jotka ottavat ne käyttöön (Rogers 2003, 12). Ajalla ei näytä olevan merkitystä uutuusarvoon: innovaatio on uusi käyttäjälleen, kun tämä löytää tai ottaa sen ensimmäisen kerran käyttöön. Rogersin (2003, 11) mukaan innovaatioiden leviäminen on viestintää yleisten kanavien kuten massamedian kautta sosiaalisen verkoston jäsenille. Innovaation omaksijat jakavat tietoa innovaatiosta toisilleen ja ovat yleensä jollakin tavalla yhteydessä toisiinsa.

Innovaatiotutkimuksessa on vallitsevana suuntauksena oletus, että innovaatiot leviävät, mikäli ne hyödyttävät niiden omaksujia. Toisaalta on esitetty, että innovaatiot hylätään, jos ne eivät hyödytä omaksujia. (Abrahamson 1991, 589.)

2.2 Innovaatioiden omaksujien mallit

Rogers on jaotellut innovaatioiden omaksijat ryhmiin näiden persoonallisten ominaisuuksien ja innovaatioiden omaksumistahdin mukaan. Omaksijat muodostavat kuviona loivan, s-kirjaimen muotoisen käyrän, joka kuvaa innovaation leviämisen nopeutta ja omaksujien prosentuaalisia osuuksia innovaatioprosessin eri vaiheissa. (Kuvio 1.)

KUVIO 1. Innovaatioiden omaksujien mallit (Diffusion of Innovations 2010)

Innovaattorit (Innovators)

Innovaattorit ovat rohkeita ja kokeilunhaluisia ja heillä on hyvä kyky sietää epävarmuutta (Rogers, 282). Elinkeinomaailmassa innovaattorit ovat usein yrityksiä, jotka ovat muiden benchmarking-kohteita. Innovaattoreilla, jotka toimivat edelläkävijöinä uusien innovaatioiden omaksumisessa, on osoitettu olevan laajempia sosiaalisia verkostoja kuin muilla. Vuonna 2010 innovaattorit suunnittelevat jo uusia mahdollisuuksia tai kartoittavat tulevaisuuden SEPA-palveluja. Muutokset tietojärjestelmiin on tehty tulevaisuutta silmällä pitäen. Opus Capitan Tapani Oksala toteaa esityksessään SEPA:sta:

”SEPA on liikkuva maali.” (Opus Capita ja SEPA 2009). Tällä tarkoitetaan kenties SEPA-standardien luonnetta alati muuttuvina ja hankalasti ennakoitavina kehityskohteina. Tavoitteet siirtyvät jatkuvasti tulevaisuuteen. Innovaattoreilla on siis hankala työ edistää SEPA:an liittyvien, hyötyjä tuovien palvelujen ja toiminnallisuuksien leviämistä, sillä menetelmät kehittyvät koko ajan.

Varhaiset omaksujat (Early Adopters)

Varhaisilla omaksujilla on omassa ympäristössään vahva mielipidevaikuttajan rooli ja siksi he ovat tärkeässä osassa innovaatioiden leviämisessä (Rogers 2003, 283). Varsinaiset omaksujien massat kysyvät neuvoa ja hakevat tietoa innovaatiosta juuri varhaisilta omaksujilta. Tämän ryhmän toiminta on ratkaisevaa enemmistön mielipiteen muodostumisen ja innovaation leviämisen kannalta. Varhaisten omaksujien tulisi jakaa tietoaan muille omaksujaryhmille SEPA-muutoksista. Heidän tiedoillaan ja toisaalta käytännön kokemuksillaan harkitsevammat omaksujat olisi mahdollista saada vakuuttuneiksi SEPA-muutosten välttämättömyydestä.

Aikainen enemmistö (Early Majority)

Aikaiseen enemmistöön kuuluvat omaksujat ovat askeleen edellä omaksujien enemmistöä. Tähän ryhmään kuuluvat ovat harvoin mielipidevaikuttajia omassa ympäristössään, mutta he kommunikoivat verkostoonsa kuuluvien kanssa säännöllisesti. (Rogers 2003, 284.) Aikainen enemmistö pohdiskelee tarkkaan ennen kuin omaksuu uuden käytännön tai ottaa käyttöön uuden menetelmän. Ryhmältä puuttuu myös eräänlainen impulsiivisuus, jota on innovaattoreilla ja aikaisilla omaksujilla. Aikainen enemmistö on osa suuria massoja, jotka pohtivat ja suunnittelevat ennen kuin toteuttavat. Muutoksia edeltää huolellinen suunnittelu, mutta ne toteutetaan rohkeasti ensimmäisten joukossa.

Myöhäinen enemmistö (Late Majority)

Myöhäinen enemmistö suhtautuu epäilevästi uudistuksiin ja ottaa uudet innovaatiot viiveellä käyttöön. Toisinaan tämä ryhmä voi kokea paineita yhteistyökumppanien taholta tai omaksua innovaation taloudellisista syistä. (Rogers 2003, 284.) Myöhäiseen enemmistöön kuuluvan tulee olla täysin vakuuttunut innovaatiosta ennen kuin tämä ottaa sen käyttöön. Terveellä kriittisyydellä varustettu omaksujien ryhmä voi selviytyä voittajana SEPA:sta: keskeneräisistä ja puutteellisista muutoksista on turha maksaa.

Hidastelijat (Laggards)

Hidastelijat omaksuvat innovaatiot viimeisinä. Monet saattavat olla sosiaalisten verkostojen ulkopuolella ja eivätkä saa sitä kautta arvokasta perustietoa ja jaettuja kokemuksia innovaatioista. (Rogers 2003, 284 - 285.) Hidastelijat elävät menneessä ja vaalivat perinteisiä arvoja. He kokevat ehkä innovaatiot uhkana perinteisille tavoille ja ovat siksi muita ryhmiä hitaampia omaksumaan niitä. SEPA-maksualueen toteutuessa hidastelijoita lienee merkittävä joukko, sillä tieto kaikkia yrityksiä ja yksityishenkilöitä koskevasta SEPA-muutoksista ei ole välttämättä tavoittanut.

Edellä kuvatut mallit voivat olla ideaalityyppejä yrityksistä tai ihmisistä organisaatioiden sisällä. Innovaattoreilla ja aikaisilla omaksujilla on tärkeä rooli tiedon levittäjinä. Niin sanotut suuret massat sisältyvät tyyppeihin aikainen ja myöhäinen enemmistö.

2.3 SEPA ja innovaatioiden omaksujien mallit

Innovaattoreita voivat olla pankit, ohjelmistotalot ja ensimmäisinä muutoksiin mukaan lähteneet yritykset. SEPA-innovaattoreiksi ovat kuitenkin lähteneet harvat yritykset. Yritykset ovat odottaneet, kunnes pankit ja ohjelmistotalot ovat saaneet omat tekniset muutoksensa tehtyä ja uusien yhteyksien infrastruktuurin rakennettua. Varhaisten omaksujien joukko on saattanut turhautua, sillä esimerkiksi pankit ovat tarjonneet hitaasti SEPA-lisäpalveluja kuten XML-muotoista, konekielistä tiliotetta. Suomi on ollut

sähköisen maksamisen kärkimaita jo pitkään ja esimerkiksi verkkopankin käyttö on arkipäivää useimmille suomalaisille sekä yksityiselämässä että yritysten maksuliikenteessä.

Pankit ja ohjelmistotalot ovat kehittäneet SEPA-siirtymävaiheen alussa vain välttämättömiä palveluita, koska niillä on ollut täysi työ saada standardien mukaiset aineistomuodot välittymään. Askeleen muita edellä ovat suuret ohjelmistotalot ja pankit, sillä niillä on ollut välineet kehittyneiden maksuliikennepalveluiden suunnitteluun. Ohjelmistotalot kuten Basware ja Opus Capita ovat toimineet aktiivisesti SEPA-palvelujen kehittämisessä. Niiden SEPA-valmiudet kuten pankkiyhteydet ja tilitietojen konversiopalvelut ovat olleet asiakkaiden saatavilla jo vuonna 2009. Ne ovat myös jakaneet tietoa SEPA:sta asiakkailleen jo varhaisessa vaiheessa. Sen sijaan toiminnanohjausjärjestelmien toimittajat ovat selvästi jäljessä SEPA-yhteensopivien toimintojen kehittämisessä.

Aikaisen enemmistön hetki toimia on meneillään. SEPA-suunnitelmat on saatu laadittua ja projekteja teknisiä muutoksia varten suunnitellaan. Suuret yritykset ovat olleet aktiivisempia: syyskuussa 2009 tehdyn kyselyn mukaan yli 500 henkilöä työllistävistä yrityksistä 79 % oli käynnistänyt tai käynnistämässä SEPA-projektin (SEPA-projektit viivästyvät yrityksissä 2009). Pienissä ja keskisuurissa yrityksissä muutokset ovat käynnistyneet hitaammin. Taloudellinen taantuma on saattanut hillitä yritysten investointihalua, joten kaikkia muutoksia harkitaan huolellisesti. Ongelma on se, että tietoa muutosten toteuttamisprojekteista ja tuloksista yrityksissä on saatavilla vähän. Yritysten on vaikeaa arvioida, kuinka suuriksi SEPA-muutokset todellisuudessa muodostuvat ja korvaako niistä saatu hyöty tehdyt investoinnit.

Syksyllä 2010 on odotettavissa ryntäys, kun tieto SEPA:sta saavuttaa viimeiset yritykset. Muutosten merkitystä ei ymmärretä: myöhäinen enemmistö toteuttaa vain välttämättömimmät muutokset ja niiden huolelliselle testaamiselle jää liian vähän aikaa. Hidasliijat toteuttavat muutokset aivan vuoden lopussa, jos toteuttavat. Ehkä ne vain ihmettelevät, miksi maksuliikenneprosessit eivät toimi.

2.4 Abrahamsonin innovaatioiden diffuusiomalli

Innovaatioiden leviämistä on tutkinut Abrahamson, joka on tehnyt havaintoja myös syistä, joiden vuoksi innovaatiot hylkäytyvät. Abrahamson on lähestynyt innovaatioiden leviämistä neljästä näkökulmasta: tehokkuusvalinnan, muodin, muoti-ilmion ja pakotetun valinnan. Innovaatioita on tutkittu monesta eri näkökulmasta vuosikymmenten aikana. Vallitsevana näkemyksenä on ollut se, että innovaatiot leviävät, kun ne hyödyttävät omaksujia tai ne hylätään, kun niitä ei koeta hyödyllisiksi (Abrahamson 1991, 589). Abrahamsonin malli on valittu SEPA-ilmion tarkasteluun. Mallin avulla voi miettiä, ovatko SEPA:an liittyvät innovaatiot omaksuttu vapaaehtoisesti vai pakotetusti ja mitkä organisaatiot ovat vaikuttaneet innovaatioiden leviämiseen. Vastaavasti malli soveltuu innovaatioiden hylkäämisen tarkasteluun.

Tehokkuusvalinta

Hallitsevin suuntaus innovaatioiden leviämistä selitettäessä on malli, jossa omaksujat tekevät itsenäisiä ja järkeviä päätöksiä innovaatioiden omaksumisesta ja he ovat tietoisia tavoitteistaan. Tämän tehokkuusvalinnan mallin mukaan järkevästi ajattelevat omaksujat eivät koskaan ota käyttöön tehottomia tai hylkää tehokkaita innovaatioita. (Abrahamson 1991, 590.)

Abrahamson esittää, että tehokkuusvalinta perustuu usein luvuilla mitattaviin tavoitteisiin kuten voiton maksimointiin tai markkinoiden kasvuun. Organisaatioissa saatetaan tuntea epävarmuutta, joka ilmenee niin sanottuina suorituskuiluina suunniteltujen ja toteutuneiden tavoitteiden välillä. (Abrahamson 1991, 592.) Ympäristön paineet vaikuttavat siihen, että yritykset, joilla on samantapaisia tavoitteita, valitsevat hyvin samantapaisia innovaatioita täyttääkseen nämä kuilut. Sen sijaan yritykset, jotka ovat varmempia toimintavoistaan tai joiden tavoitteet ovat erilaiset, voivat päättää olla ottamatta innovaatiota käyttöön. Tehokkaat innovaatiot eivät aina leviä: toisinaan organisaatiot päättävät jättää innovaation omaan arvoonsa, sillä ne tietävät, että niiden kilpailuetu katoaa, jos kilpailijat päättävät myös omaksua innovaation (Abrahamson 1991, 593).

Tehokkuusvalinnan näkökulmasta innovaatioita hylätään, kun ympäristön muutokset aiheuttavat sen, ettei innovaatiota, esimerkiksi teknologiaa enää tarvita, vaan se korvautuu uudella (Abrahamson 1991, 593). SEPA-muutokset ohjelmistoissa saattavat aiheuttaa yrityksille yllätyksiä, sillä pieninä pidetyt muutokset voivat vaatia jopa uuden ohjelmistoversion käyttöönottoa. Pelkillä ohjelmistopäivityksillä harva yritys selviää SEPA:n vaatimista muutoksista.

Muoti

Muotina voidaan pitää esimerkiksi kulloinkin vallalla olevia johtamistyynejä tai toimintamalleja. Niillä on arvioitu olevan vaikutusta yrityksen viestimiseen uudistumiskyvystä, mutta ne eivät ole kyenneet juuri vahvistamaan yrityksen taloudellisia prosesseja. (Abrahamson 1991, 588.)

Yritysten epävarmuus omista tavoitteista saa ne jäljittelemään muiden yritysten innovaatioiden omaksumispäätöksiä. Erilaisia teknologisia innovaatioita tai järjestelmiä levittävät konsultointiyritykset ja niin sanotut businesskoulut sekä media. Muodiksi asti ei päädy mikä tahansa innovaatio: muodin luojat valitsevat suuresta joukosta suosikkinsa ja edistävät näiden tunnettuutta ja suosiota aktiivisesti esimerkiksi mainonnalla. (Abrahamson 1991, 595 - 596.)

Tehottomat innovaatiot leviävät verkostoissa samalla tavalla kuin tehokkaatkin. Usein kyse voi olla taloudellisesti tuottavammista innovaatioista, joita muodin edelläkävijät haluavat levittää. Innovaation tehokkuudella tai käyttökelpoisuudella on tällöin vähäisempi merkitys. (Abrahamson 1991, 596.) Muotiin perustuva valinta eroaa pakotetusta valinnasta siltä osin, että muodin luojilla ei ole valtaa pakottaa omaksujia matkimaan valintoja. Pakotetussa valinnassa ulkopuolelta tuleva painostus ei anna vaihtoehtoja.

Muoti voi aiheuttaa myös vanhojen, hyvänä pidettyjen käytäntöjen korvaamista uusilla, kenties tehottomammilla innovaatioilla. (Abrahamson 1991, 596 - 597.) Innovaatiot tulevat ennen pitkää tiensä päähän, jolloin ne eivät enää täytä niille asetettuja odotuksia. Muotia levittävät verkostot saattavat edistää jälleen aktiivisesti vanhan innovaation hylkäämistä, uuden jo odottaessa käyttöönottoa.

Muoti-ilmiö

Abrahamson erottaa muodista muoti-ilmiön, joka tarkoittaa organisaatioiden innovaatioiden omaksumis- tai hylkäyspäätösten jäljittelyä muilta organisaatioilta niiden yhteisessä verkostossa. Muodissa matkimista tapahtuu ulkoisilta muodin luojilta. Muoti-ilmiölle tyypillistä on, että tieto liikkuu sosiaalisissa verkostoissa ja kommunikaatiota tapahtuu verkoston sisällä. Taloudelliselta näkökannalta katsottuna organisaatiot jäljittelevät muiden päätöksiä, koska ne eivät ota riskiä, että kilpailijat saavuttavat kilpailuetua niihin nähden omaksumalla innovaation tai hylkäämällä sen. (Abrahamson 1991, 597.)

Organisaatiot jäljittelevät toisten organisaatioiden innovaatioihin liittyviä päätöksiä, kun niiden maine ja tietyt ominaisuudet ovat alhaisemmat kuin jäljitellyllä. Muoti-ilmiö voi levitä niin sanotuksi villitykseksi asti, jolloin organisaatiot kokevat jäljittelypainetta siinä, kuinka suuri osa organisaatioista on jo maksanut innovaation. (Abrahamson 1991, 597.)

Organisaatiot saattavat jäljitellä toisiaan vuorotellen, jolloin ilmiötä kutsutaan tarttuvaksi leviämiseksi. Innovaatioiden leviäminen voidaan nähdä tarttuvana, jos organisaatiot ovat erilaisia joiltakin ominaisuuksiltaan ja siksi vähemmän vastaanottavaisia tiedon suhteen toisilta. (Abrahamson 1991, 598.) Organisaatiot voivat olla jättäytyneinä sosiaalisten verkostojen ulkopuolelle, jolloin ne eivät kommunikoi toisten kaltaistensa kanssa eivätkä saa riittävästi tietoa innovaatiosta tehdäkseen itsenäisen päätöksen omaksumisesta. Molemmissa edellä mainituissa tapauksissa organisaatiot pikemminkin jäljittelevät päätöstä omaksua innovaatio. (Abrahamson 1991, 598.)

Taloudellisen hyödyn näkökulmasta tarkasteltuna organisaatiot laskevat tarkkaan innovaatiosta saamansa hyödyn. Jos ne päätyvät lopputulokseen, ettei innovaatio hyödytä niitä taloudellisesti, niillä ei ole tarvetta muiden jäljittelyyn. (Abrahamson 1991, 598.)

Muoti-ilmiöt saattavat aiheuttaa organisaatioille haittaa suurten joukkojen omaksuessa uusia innovaatioita. Esimerkiksi uuden innovaation käyttöönotto saattaa aiheuttaa jäljittelytarpeen toisissa organisaatioissa, jolloin nämä ottavat innovaation käyttöön. Jäljiteltävä organisaatio menettää kilpailuetunsa ja on pakotettu hylkäämään innovaatio ja omaksumaan toinen. Erottautumistarve muista organisaatioista on tyypillistä, kun jälji-

teltävän organisaation maine on parempi kuin jäljittelijöiden. (Abrahamson 1991, 599 - 600.)

Aikaisten omaksujien merkitys muodin tai muoti-ilmiöiden leviämisessä tai hylkäämisessä on vahva, sillä heidän sosiaaliset verkostonsa ulottuvat laajalle. Ne ovat kenties muita omaksujatyyppejä yleisempiä jäljittelyn kohteita, sillä ne myös levittävät tietoa innovaatioista ja voivat mielipiteillään vaikuttaa, miten muut verkoston jäsenet innovaatioihin suhtautuvat.

Pakotettu valinta

Abrahamson esittää artikkelissaan, että organisaatioiden innovaatioiden hylkääminen tai innovaatioiden käyttöönotto voi perustua ulkopuolisten tahojen painostukseen. Ulkoiset organisaatiot, jotka voivat vaikuttaa innovaation leviämiseen tai hylkäämiseen, nauttivat usein luottamusta valtiollisten elinten taholta. (Abrahamson 1991, 594.) Tällaisia valtaa käyttäviä ulkopuolisia organisaatioita voivat olla kansainväliset päätöksentekaelimet kuten Euroopan Maksuneuvosto tai alallaan tiennäyttäjän asemassa olevat yritykset kuten suurimmat pankit ja ohjelmistotalot.

Toisinaan painostusta voidaan käyttää innovaation hylkäämisen saavuttamiseksi. Painostusta käyttävien ulkopuolisten organisaatioiden tavoitteet saattavat olla samansuuntaisia, jolloin ne toimivat yhteisvoimin edistääkseen innovaation leviämistä (Abrahamson 1991, 594). Jos tavoitteet eroavat toisistaan, organisaatiot vääntävät kättä siitä, leviääkö innovaatio vai torjutaanko se yleisesti.

Sodat ja taloudelliset kriisit kuten lama ja taantumät vaikuttavat siihen, että valtiollisten elinten poliittista painostusta innovaatioiden leviämisessä kriisien keskellä ei nähdä häiritsevänä. Normaalioloissa valtiovallalla ei juuri ole sanavaltaa päätöksissä, omaksuvatko organisaatiot innovaatioita vai eivät. (Abrahamson 1991, 602.) Vallitsevan taloudellisen taantumän aikana pyritään vakauttamaan taloutta ja Euroopan Unioni valvoo jäsenvaltioidensa edistystä tässä asiassa. Yhtenäisen, Euroopan laajuisen maksualueen käyttöönotolla toivotaan olevan positiivista vaikutusta talouden vakauttamisessa ja Eu-

roopan Maksuneuvoston ja Euroopan Unionin vahva rooli SEPA-maksualueen käyttöönoton taustalla saattaa jopa vahvistaa turvallisuudentunnetta.

3 KOHTI YHTENÄISTÄ MAKSUALUETTA: EU:N MUODOSTUMINEN JA YHDENTYVÄ TALOUSPOLITIikka

3.1 EU:n perussopimukset taloudellisen yhdentymisen tien viitoittajina

3.1.1 Pariisin sopimus

Euroopan unioni sai alkunsa 2. maailmansodan jälkeen, kun Euroopassa kyllästyttiin sotimiseen. Vuonna 1950 Ranskan ulkoministeri Robert Schuman laati yhdessä talousasiantuntija Jean Monnet`n kanssa niin sanotun Schumanin suunnitelman, joka tähtäsi eurooppalaiseen yhteistyöhön ja asetti Länsi-Euroopan raskaan teollisuuden kontrolloituun valvontaan. (Euroopan Unionin historia 2010.)

Euroopan hiili- ja teräsyhteisö (EHTY) perustettiin vuonna 1951 Länsi-Saksan, Belgian, Ranskan, Italian, Luxemburgin ja Alankomaiden välille Pariisin sopimuksella. Pariisin sopimus oli ensimmäinen EU:n neljästä perussopimuksesta. (Avain EU-käsitteisiin 2007, 10.)

Euroopan hiili- ja teräsyhteisö syntyi toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan, jolloin tavoitteena oli rauhanomainen kanssakäyminen maiden välillä. Yhteisöön kuuluvien maiden välille muodostuivat hiili- ja terästuotteiden yhteismarkkinat, joilla kauppa oli tullitonta. (Widgrèn 2001, 7.) Euroopan hiili- ja teräsyhteisön syntymisen on nähty johtaneen syvempään taloudelliseen integraatioon siihen kuuluvien maiden välillä ja luoneen pohjaa Euroopan unionin periaatteille jo varhaisessa vaiheessa (Avain EU-käsitteisiin 2007, 10).

3.1.2 Rooman sopimus

Vuonna 1957 solmittiin kaksi Rooman sopimusta Länsi-Saksan, Ranskan, Italian ja Benelux-maiden välille. Toinen sopimuksista muodosti Euroopan atomienergiayhteisön Euratomin ja toinen Euroopan talousyhteisön eli EEC:n. Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden välinen kauppa muuttui tullittomaksi, mutta merkitsi myös syvemmän taloudellisen integraation käynnistymistä. (Widgrèn 2001, 7.)

Vuonna 1965 allekirjoitettiin fuusiosopimus, jolla yhdistettiin Euroopan talousyhteisön, Euroopan atomienergiayhteisön ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön päättävät elimet. Näitä alettiin kutsua Euroopan yhteisöiksi (EY). (Widgrèn 2001, 15.)

Rooman sopimuksen tavoitteena olivat vapaa kauppa ja vapaasti liikkuvat tuotannontekijät, jotka myöhemmin toteutuivat. Rooman sopimuksen jälkeen 1960-luvulla toteutui vain kaupan tullittomuus sopijamaiden välillä ja yhdentymisen hidastui tämän jälkeen merkittävästi. (Widgrèn 2001, 15 - 16.) Tilanteen tasaantuminen saattoi merkitä myös sitä, ettei tiedetty kuinka tilanteessa olisi edetty.

Talous- ja rahaliitosta tuli EY:n päätavoite Haagin huippukokouksessa vuonna 1969. Seuraavana vuonna ilmestyi Alankomaiden pääministerin Pierre Wernerin työryhmän raportti, joka esitteli talous- ja rahaliiton toteutumisen kolmessa vaiheessa vuoteen 1980 mennessä. Jäsenvaltioiden tavoitteet raha- ja talouspolitiikassa erosivat kuitenkin toisistaan merkittävästi eivätkä ne halunneet luovuttaa toimivaltaa Euroopan yhteisölle. (Viinamäki 2007, 86.)

Euroopan talous- ja rahaliiton ensimmäinen vaihe käynnistettiin vuonna 1971 jäsenvaltioiden valuuttakurssien heilahteluvälin kaventamisella. Yhdysvaltain dollarin lähtiessä kellumaan (valuuttakurssi noteerataan ostoarvon mukaan päivittäin valuuttamarkkinoilla) valuuttojen yhteen sitominen tuli käytännössä mahdottomaksi. Jäsenvaltiot loivat niin sanotun valuuttakäärmeen valuuttojen vakauttamiseksi. Valuuttakäärme oli mekanismi, jonka tarkoitus oli hillitä valuuttojen vaihteluja (käärme) suhteessa Yhdysvaltain dollariin (tunneli). (Euroon johtanut tie 2007, 5.)

Talous- ja rahaliitto sai uuden sysäyksen vuonna 1979, kun Euroopan valuuttajärjestelmä (EMS) luotiin. Tässä vaiheessa Euroopan yhteisöön kuuluivat Länsi-Saksan, Belgian, Ranskan, Italian, Luxemburgin ja Alankomaiden lisäksi Irlanti, Tanska ja Iso-Britannia. Valuuttajärjestelmään liittyivät jäsenvaltioiden kaikki valuutat Englannin puntaa lukuun ottamatta. Sen tarkoituksena oli vakauttaa valuutat suhteessa Euroopan uuteen valuuttayksikköön, ecuun. Tässä yhteydessä on puhuttu myös niin sanotusta korivaluutasta, sillä ecu perustui valuuttajärjestelmässä mukana olevien valuuttojen painotettuun keskiarvoon. Vaihteluväli saattoi olla enintään +/- 2,25 %:a keskikurssista ja sitä hallittiin valuuttakurssimekanismin (ERM) avulla. (Euroon johtanut tie 2007, 6.)

Valuuttajärjestelmä vakautti yhteisön valuuttamarkkinoita, mutta esteitä nähtiin edelleen tavaroiden, ihmisten ja pääoman vapaalle liikkuvuudelle. Useat valuutat yksillä sisämarkkinoilla nähtiin liiketoiminnan kustannuksia nostaviksi kaupan esteiksi. (Euroon johtanut tie 2007, 6.)

Euroopan komissio alkoi valmistella Euroopan talous- ja rahaliittoa kolmivaiheisena jo ennen Maastrichtin sopimuksen allekirjoitusta. Talous- ja rahaliiton ensimmäinen vaihe alkoi vuonna 1990, kun pääomanliikkeet vapautettiin jäsenvaltioiden välillä ja niiden edellytettiin liittyvän valuuttakurssimekanismiin. (Widgrén 2001, 32.) Euroopan eri maiden välillä olevia kehityseroja tasoittamaan perustettiin niin sanottuja rakennerahastoja ja maiden talouspolitiikkoja seurattiin säännöllisesti. (Fontaine 2006, 36.)

3.1.3 Maastrichtin sopimus

Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden taloudellinen integraatio syveni vuonna 1992, kun Maastrichtissa allekirjoitettiin sopimus, jonka myötä yhteisöstä tuli Euroopan Unioni (EU) vuodesta 1993 lähtien. EU:n jäsenvaltioita olivat Saksa, Belgia, Ranska, Italia, Luxemburg, Alankomaat, Irlanti, Tanska, Iso-Britannia, Kreikka, Espanja ja Portugali. Maastrichtin sopimuksen tärkeimmät tavoitteet olivat toimielinten demokraattisen legitimiuden (päättöksenteon demokraattisuuden) lujittaminen, toimielinten tehokkuuden parantaminen, yhteisön sosiaalisen ulottuvuuden kehittäminen, yhteisön ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä talous- ja rahaliiton luominen. (Maastrichtin sopimus 1991.)

Maastrichtin sopimuksessa säädettiin yhteisen valuutan, euron, käyttöönotosta kolmena perättäisenä vaiheena. Ensimmäinen vaihe alkoi 1. heinäkuuta 1990, jolloin pääomat vapautettiin. Toinen vaihe eli talouspolitiikkojen lähentyminen aloitettiin 1. tammikuuta 1994 ja viimeisenä vaiheena oli yhteisen valuutan käyttöönotto viimeistään 1. tammikuuta 1999. Samassa yhteydessä tuli perustaa Euroopan Keskuspankki (EKP, ECB European Central Bank). (Maastrichtin sopimus 1991.)

Maastrichtin sopimuksessa määriteltiin niin sanotut konvergenssi- eli lähentymiskriteerit, jotka jäsenmaan tuli täyttää, ennen kuin se sai ottaa yhteisen valuutan käyttöön. Jäsenvaltioilta edellytettiin hintavakautta: inflaatio eli rahanarvon alenemisaste ei saanut olla yli 1,5 prosenttia korkeampi kuin kolmen parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion. Toiseksi, julkisen talouden alijäämä ei saanut ylittää 3 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkisen talouden kehityksen tuli olla kestävä; kokonaisvelka ei saanut ylittää 60 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valuuttakurssien vakaus kuului kriteereihin: jäsenvaltion tuli osallistua valuuttamekanismiin kahtena vuonna peräkkäin ilman vakavia häiriöitä kriteerin täyttämiseksi. Viimeisenä kriteerinä Maastrichtin sopimuksessa mainittiin pitkän aikavälin korkokantojen vakaus. Yleinen hintataso ei saanut olla yli kahta prosenttiyksikköä suurempi kuin kolmen hintavakaudeltaan parhaiten pärjänneen jäsenvaltion vastaava korko. (Lähentymiskriteerit 2006.)

Suomellakin oli vaikeuksia alittaa julkisen velan enimmäismäärä, joka sai olla enintään 60 %:a bruttokansantuotteesta. Juuri ennen euron käyttöönottoa vuonna 1998 julkista velkaa saatiin vähennettyä, mutta median mukaan ei lainaa maksamalla vaan neuvottelemalla koko Suomen eläkejärjestelmän, myös yksityisten alojen rahastot, osaksi julkista taloutta. Tämä toimenpide pienensi Suomen julkisen talouden velkaa alle sallitun, juuri ennen h-hetkeä. (Suomikin keplotteli itsensä euroon 2010.) Myöhemmin on todettu, että harva EU:n jäsenvaltio pystyisi enää saavuttamaan lähentymiskriteerit ja niitä on sen vuoksi lievennetty.

Kriteerien täyttymisen lisäksi maiden tuli yhtenäistää niiden kansallisia keskuspankkeja sekä rahapolitiikkaa säänteleviä kansallisia lakeja ja määräyksiä. Kriteerien saavuttaminen osoitti jäsenvaltioiden talouspolitiikan lähentymistä ja kykyä selviytyä talouskriiseistä. (Euroon johtanut tie 2007, 8.) Tanska ja Iso-Britannia päättivät jättäytyä neuvottelujen lopputuloksena Euroopan talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen ulkopuolelle.

3.1.4 Suomen EU-jäsenyys

Suomella oli ollut aiemmin vapaakauppasopimuksia Euroopan talousyhteisöön kuuluvien maiden kanssa ja se kuului vuodesta 1961 Euroopan vapaakauppa-alueeseen (EFTA, European Free Trade Association) (Widgrén 2001, 9).

1980-luvulla EY:n ja vapaakauppa-alueeseen kuuluvien maiden välistä yhteistyötä tiivistettiin ja suunnitelmissa oli EY:n ja vapaakauppa-alueen kattava talousalue. Euroopan talousalue (ETA)-sopimus allekirjoitettiin vuonna 1992 ja samana vuonna Suomi haki EY-jäsenyyttä. Suomen jäsenyysneuvottelut etenivät nopeasti, sillä ETA-sopimuksessa oli neuvoteltu pitkälti samoista asioista kuin EU-jäsenyyden yhteydessä. Suomen EU-jäsenyys toteutui vuoden 1995 alusta kansanäänestyksen jälkeen, kun 57 prosenttia Suomen kansasta äänesti jäsenyyden puolesta. (Widgrén 2001, 24 - 31.) Suomen kansa suhtautui skeptisesti EU:n tuomiin hyötyihin ja kritiikkiä on riittänyt pitkään EU-jäsenyyden toteuduttua. Silti esimerkiksi eroamista EU:sta ei ole nähty vaihtoehtona poliittisessa päätöksenteossa, eikä asiasta ole käyty julkista keskustelua. EU-jäsenyys ei ole pakon sanelema, mutta silti pysyvä.

Suomen markka kiinnitettiin valuuttajärjestelmään vuonna 1997 ja valmistautuminen euron käyttöönottoon alkoi. Suomen tuli täyttää lähentymiskriteerit kuten muidenkin euroalueeseen liittyvien maiden. Euron käyttöönotto voidaan nähdä vielä sitovampana muutoksena kuin EU-jäsenyys. Suomi on liittyessään EU-jäseneksi päättänyt pyrkiä muiden jäsenvaltioiden kanssa kohti yhtenäisempää talouspolitiikkaa. Euroalueen ulkopuolelle jättäytyminen ei olisi ollut vaihtoehto, sillä se olisi hankaloittanut yritysten ulkomaan kauppaa.

3.2 Euron käyttöönotto

3.2.1 ERI ja EKPJ

Euroopan talous- ja rahaliiton toinen vaihe alkoi 1. tammikuuta 1994, kun Euroopan rahainstituutti (ERI, EMI European Monetary Institution) perustettiin edistämään keskuspankkien välistä yhteistyötä ja tekemään Euroopan Keskuspankkijärjestelmään liittyvää valmistelutyötä. Rahainstituutti koordinoi jäsenvaltioiden kansallisia rahapolitiikkoja, vaikka toimivaltuudet olivat vielä maiden viranomaisilla. Talous- ja rahaliiton valuuttapolitiikka perustuu Euroopan Keskuspankkijärjestelmään (EKPJ), johon kuuluvat Euroopan Keskuspankki ja kansalliset keskuspankit. Toisen vaiheen lopussa euron käyttöönottoon osallistuvien jäsenvaltioiden tuli täyttää lähentymiskriteerit ja niiden valuuttakurssit vahvistettiin pysyvästi 31.12.2008. (Euron käyttöönoton käytännön näkökohtia 2008.)

3.2.2 Euron käyttöönoton mallit

Euro otettiin käyttöön 1.1.1999 aluksi tilivaluuttana ja rahapolitiikan hoito siirtyi Euroopan Keskuspankin ja jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien vastuulle. Vuoden 2002 tammikuusta alkoi kahden kuukauden siirtymäaika, jonka aikana eurosetelit ja -kolikot otettiin käyttöön maksuvaluuttana ja kansalliset valuutat poistettiin nopeasti maksuliikenteestä. Suomessa siirtymäaikana hinnat ilmoitettiin sekä markoissa että euroissa. (Euroon johtanut tie 2007, 13.)

EU:hun liittyvien maiden tulee täyttää Maastrichtin sopimuksessa määritellyt lähentymiskriteerit ennen euron käyttöönottoa. Maat voivat valita miten ne ottavat euron käyttöön. EU:n jäsenvaltioilla oli kolmen vuoden siirtymäaika euroalueen luomisen ja euron käyttöönoton yhteydessä. Tämän Madridin mallin mukaan yritykset ja yksityishenkilöt saattoivat käyttää siirtymäajalla euroa tilivaluuttana ja kansallisia valuuttoja käteiskaupassa. (Euroon johtanut tie 2007, 13.)

Euroopan unioni laajeni vuonna 2004 kymmenellä maalla, kun Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tshekki, Unkari ja Viro liittyivät jäseniksi. Uusista jäsenvaltioista Kypros ja Malta liittyivät euroalueeseen vuoden 2008 alusta ja ottivat euron käteisvaluutaksi välittömästi. Tähän niin sanottuun big bang -malliin kuuluu kansallisen valuutan nopea poistaminen markkinoilta. Kypros ja Malta toteuttivat siirtymisen euroon kuukaudessa. (Euroon johtanut tie 2007, 13.)

3.2.3 Euron käyttöönoton edut ja haitat

Euroopassa yhteisen valuutan käyttöönoton on osoitettu tuovan monia hyötyjä niin yksityisille kuin yrityksille. Valuuttakurssien vaihtelut eivät hankaloita kaupankäyntiä ulkomaille ja hinnat pysyttelevät vakaammalla tasolla. (Euro 2010.) Euron mukanaan tuoma taloudellinen vakaus kannustaa yrityksiä investoimaan tulevaisuudessakin, minkä voidaan nähdä vaikuttavan työllisyyden kohenemiseen. Maailmanlaajuisesti vakaa euroalue on kiinnostava kauppakumppani myös EU:n ulkopuolisille maille. Yhtenäisen, vakaan talousalueen on helpompi valmistautua euroalueen ulkopuolisiin taloudellisiin kriiseihin kuten öljyn maailmanmarkkinahintojen heilahteluun (Euro 2010).

Euron käyttöönotto on herättänyt myös kritiikkiä muun muassa kuluttajahintojen noususta. Kauppojen tekemät hintojen pyöritykset suututtivat EU-kansalaisia heti käyttöönoton jälkeen. Poliitikkojen mukaan talouspolitiikan päätöksenteko ja toimintavapaus on hankaloitunut uuden valuutan myötä. (Mitä euro on tuonut? 2003 - 2009.) Euroalueen päätöksenteko alueen yleisestä korkotasosta on ollut Euroopan keskuspankillä ja kansalliset keskuspankit eivät ole voineet piristää taloutensa kasvua esimerkiksi nostamalla korkotasoa.

3.2.4 Taloudellisen yhdentymisen tasot

Euroopan taloudellinen yhdentyminen EU-maiden välillä voidaan jakaa kuuteen eri vaiheeseen: yhteinen markkina-alue, vapaakauppa-alue, tulliliitto, yhteismarkkinat, talous- ja rahaliitto sekä täydellinen taloudellinen yhdentyminen. Kaikki EU-jäsenvaltiot kuuluvat talous- ja rahaliittoon ja muodostavat yhteiset sisämarkkinat. (Euroon johtanut tie 2007, 3.) Euroopan taloudellinen yhdentyminen on ollut EU:ssa määrätietoista ja vaiheittain etenevää, vaikka aikaa on kulunut pitempään kuin oli aiemmin suunniteltu.

Jäsenmaiden välillä on eroavaisuuksia yhtenäisen talouspolitiikan omaksumisessa. Iso-Britannia pitäytyi pitkään Euroopan talousyhteisön ulkopuolella, irrottautui vuonna 1992 valuuttajärjestelmästä eikä ottanut muiden maiden tapaan euroa maksuvälineeksi vuonna 2002. (Widgrén 2001 9, 32, 34.) Maa rikkoo perinteistä Rogersin omaksujien mallia vitkastelijoista. Vaikka Iso-Britannia on kieltäytynyt rahapoliittisista muutoksista EU:ssa, Lontoo on yksi Euroopan suurista yritysmaailman keskuksista.

EU:n tavoitteena on täydellinen taloudellinen yhdentyminen, mutta se edellyttäisi kaikkien EU:n jäsenvaltioiden liittymistä euroalueeseen. Euroopan laajuinen, täydellinen taloudellinen integraatio vaatisi maiden talous- ja finanssipolitiikan sekä verotuksen yhdenmukaistamista. (Euroon johtanut tie 2007, 3.)

Ongelmaksi voi muodostua jäsenvaltioiden eritasoisuus talouspolitiikan hoitamisessa. Joidenkin maiden, esimerkiksi Kreikan ylivelkaantuminen ja julkisen talouden alijäämäisyys ovat ylittäneet lähentymiskriteereissä määritellyt arvot monikertaisesti. Vuonna 2010 täydellinen taloudellinen integraatio ei näytä realistiselta tavoitteelta lähitulevaisuudessa. Taloudellisesti vakaampien jäsenvaltioiden on vaikea sulattaa ajatusta holtittomampien naapuriensa auttamisesta oman taloudellisen hyvinvointinsa hinnalla.

3.3 Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe - kohti täydellistä taloudellista yhdentymistä?

3.3.1 Vakaus- ja kasvusopimus

Yhteisen valuutan käyttöönoton jälkeen EU:ssa ilmeni tarvetta asettaa lisäsäädöksiä jäsenvaltioiden julkisten talouksien kuriin saattamiseksi. Euroalueen jäsenvaltioiden tulee laatia vakausohjelma, jossa arvioidaan julkistalouden velkaisuuden kehitystä ja taloudellisia tekijöitä, joilla on vaikutusta vakausohjelman toteuttamiseen. Euroalueeseen kuulumattomat maat toimittavat Euroopan komissiolle samoja asioita sisältävät lähen- tymisohjelmansa. Sen perusteella arvioidaan, onko maalla vielä edellytyksiä liittyä EU:hun. Kummatkin ohjelmat laaditaan vuosittain ja ne kattavat seuraavat kolme vuotta eteenpäin. (Widgrèn 2001, 12.)

3.3.2 SEPA – Euroopan laajuista maksamista

Single Euro Payments Area (SEPA) on Euroopan Keskuspankin, Euroopan komission, kansallisten keskuspankkien ja eurooppalaisten pankkien yhteistyössä toteuttama hanke, jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa euromääräisiä maksuja. Maksut tulisi voida välit- tää samoilla ehdoilla, oikeuksilla ja velvollisuuksilla mihin tahansa euroalueelle. Pe- rusmaksupalveluille luodaan yhtenäiset käytännöt ja standardit. (Kansallinen SEPA- siirtymäsuunnitelma Versio 4 2010, 2.) SEPA-maksualueeseen siirtyminen voidaan nähdä luontevana jatkona euron käyttöönoton jälkeen Euroopan taloudelliseen yhden- tymiseen tähtäävässä kehityksessä ja yhteismarkkinoiden hyödyntämisessä.

SEPA-tilisiirto (SEPA Credit Transfer) on Euroopan Maksuneuvoston luoma ISO2022- standardin muotoinen tilisiirtomalli, joka tuli käyttöön EU- ja ETA-alueen maksamisessa jo SEPA-siirtymävaiheen alkaessa 28.1.2008. Kotimaisessa maksamisessa SEPA- tilisiirto korvaa kansalliset standardiaineistomuodot 31.12.2010, jolloin siirtymävaihe päättyy.

Euroopan Maksuneuvoston verkkosivuilta on saatavilla viimeisin tekninen dokumentaatio SEPA-tilisiirrosta ja sen rakenteesta. Nämä niin sanotut sääntökirjat (Rulebookit) päivitetään säännöllisesti ja viimeisin on lokakuulta 2009. Seuraava ilmestyy loppuvuodesta 2010 ja siitä eteenpäin vuosittain. Sääntökirjat on tarkoitettu pankeille ja ohjelmistotaloille avuksi SEPA-palvelujen suunnittelussa ja molemmat tahot ovat olleet mukana laatimassa oppaita. (Kansallinen SEPA-siirtymäsuunnitelma Versio 4 2010, 6.)

SEPA-maksualueeseen kuuluvat nykyisen 27 EU-jäsenvaltion lisäksi Islanti, Liechtenstein, Norja, Sveitsi ja Monaco. (Making SEPA a reality Versio 3.0 2009, 6.)

3.3.3 Instituutioiden roolit SEPA:n toteutumisessa

Euroopan Komissio (EC, European Community), Euroopan keskuspankki (ECB, European Central Bank) ja Euroopan Maksuneuvosto (EPC, European Payments Council) ovat tärkeimpiä toimijoita SEPA:n suunnittelussa. Euroopan Komissio määritteli direktiivin, johon maksupalvelut perustuvat. Euroopan Keskuspankilta ovat tulleet SEPA-maksuihin liittyvät määräajat ja maksujen minimietovaatimukset. Euroopan maksuneuvoston tehtävänä on ollut suunnitella ja dokumentoida tekniset vaatimukset eli niin sanotut kehikot. (Making SEPA a reality Versio 3.0 2009, 14.) Maksuneuvosto on tarkkaillut myös koko SEPA-siirtymäajan tehtyjä muutoksia ja standardien käyttöönottoa eri maissa.

Euroopan komissiossa tiedostettiin jo 1990-luvun alussa eurooppalaisten pankkien väliset erot maksujen rakenteissa. Maiden välillä oli eroja lisäksi kansallisissa laeissa ja standardeissa. Järjestelmän uusiminen ja yhtenäistäminen nähtiin lähes mahdottomaksi ennen yhtenäisen valuutan käyttöönottoa. Vuonna 1997 Euroopan komission säätämä direktiivi rajat ylittävien maksujen minimivaatimuksista ja rakenteesta vei Eurooppaa askelen lähemmäs yhtenäistä maksualueita. Käännekohtaksi SEPA:n kannalta muodostui vuoden 2001 EU:n asetus 2560/2001, jossa kiellettiin pankeilta veloittamasta erikseen sekä kotimaisista että rajat ylittävistä maksuista. (Making SEPA a reality 3.0 2009, 13.)

Euroopan Keskuspankin rooli on ollut määrittellä yleiset vaatimukset SEPA-maksuille. Se on laatinut aikataulun, jonka rajoissa SEPA-muutokset pitäisi saada tehtyä Euroopan laajuisesti. Euroopan Keskuspankki ylläpitää TARGET-maksujen välitysjärjestelmää, jonka kautta eurooppalaiset pankit ja keskuspankit välittävät euromääräisiä maksuja. Euroopan Keskuspankki julkaisee vuosittain myös SEPA:an liittyvän seurantaraportin, jossa se arvioi jo tehtyjä muutoksia sekä havaittuja epäkohtia. (Making SEPA a reality 3.0 2009, 13.)

Euroopan Maksuneuvosto syntyi vuonna 2002 eurooppalaisten pankkien, luottolaitos-sektorin järjestöjen ja European Banking Associationin (EBA) yhteistyönä. Se on pankkien itsesääntelyelin, joka vastaa euromaksujen kehittämisestä SEPA-vaatimusten mukaisiksi. Edellisen lisäksi Euroopan maksuneuvosto tarjoaa neuvontaa standardien käyttöönottoon sekä tallentaa ja raportoi parhaita käytäntöjä ja kokemuksia SEPA-muutoksista. (Making SEPA a reality 3.0 2009, 14.)

Edellämainitut tahot ovat toimineet tiiviissä yhteistyössä sekä SEPA-maksualueen suunnittelu- ja toteutusvaiheissa vuosina 2004 - 2007 että siirtymävaiheessa vuodesta 2008 vuoden 2010 loppuun saakka.

3.3.4 Hallitseva toimija Suomessa - Finanssialan Keskusliitto

Suomessa SEPA-maksualueeseen siirtymistä koordinoi Finanssialan Keskusliitto (FKL, entinen Suomen Pankkiyhdistys), joka on finanssialan yritysten etujärjestö. Finanssialan Keskusliittoon kuuluu muun muassa Pankkiyhdistykseen, Vakuutusyhtiöiden Liittoon ja Rahoitusyhtiöiden Yhdistykseen kuuluvia yrityksiä. FKL:n tavoitteena on luoda alalle hyvä toimintaympäristö, toimivat finanssimarkkinat ja tehokas maksujen välitysjärjestelmä. (Finanssialan Keskusliitto 2010.)

SEPA-foorumi on yhteenliittymä, joka koostuu eri sidosryhmien edustajista kuten pankkien, ohjelmistotalojen ja yritysten edustajista. Foorumin tavoitteena on käydä vuoropuhelua eri tahojen kanssa esimerkiksi korttimaksamiseen, maksuaineistojen standardeihin ja e-laskutukseen liittyen SEPA-siirtymäkaudella. SEPA-foorumin kautta myös käyttäjillä on mahdollisuus saada äänensä kuuluviin SEPA-maksualueen toteuttamises-

sa. (SEPA-foorumi 2010.) SEPA:a koskevaa viestintää yrityksille ja yksityisille henkilöille hoitavat SEPA-foorumi ja Finanssialan Keskusliitto yhdessä.

3.3.5 Onko SEPA pakotettu valinta EU:ssa?

SEPA-maksualueeseen siirtyminen voidaan nähdä sekä teknisenä että aatteellisena muutoksena. Käyttöön otetaan yhtenäinen maksujärjestelmä ja omaksujia voidaan ajatella olevan yksityiset kuluttajat ja yritykset, ohjelmistotaloja ja pankkeja unohtamatta.

SEPA:n kehikkona on EU:n lainsäädäntö, mutta siirtymismenetelmät ja käyttöön otettavat standardit ovat useiden eri tahojen yhteistyönä syntyneitä.

SEPA ei ollut pankkien suunnitelmissa ennen Euroopan parlamentin ja Euroopan neuvoston vuonna 2001 antamaa hinta-asetusta, jolla pyrittiin kehittämään maiden rajat ylittävien maksujen välitysnopeutta ja toisaalta laskemaan hintaa. Vastalauseena EU:n hinta-asetukselle pankit perustivat vuonna 2002 Euroopan maksuneuvoston (EPC), joka alkoi kehittää SEPA-hanketta. (Yhtenäinen maksualue SEPA 2010.)

Uudistus on edennyt vaiheittain ja ensimmäisenä muutos kosketti pankkeja ja ohjelmistotaloja, joiden tuli luoda SEPA-maksulle aineistomuoto ja välityskanava. Muutos on ollut pakottava, sillä niillä ei ole mahdollisuutta jättäytyä SEPA:n ulkopuolelle. Asiakaspalvelun laadun kannalta erityisesti pankeilla ja ohjelmistotaloilla on ollut paineita omaksua maksujen uudet tekniset standardit ja kehittää niitä asiakkaiden järjestelmiin sopiviksi.

3.4 SEPA-maksualueen sääntely

3.4.1 Maksupalveludirektiivi

Maksupalveludirektiivi (PSD, Payment Service Directive) on EU:n laatima SEPA-maksualueen oikeudellinen perusta, jolla unioni määrittelee EU:n alueella tapahtuville maksupalveluille yhteiset oikeudet. Maksupalvelulla käsitetään direktiivissä tilisiirtoa, suoraveloitusta ja pankki-, luotto- tai muulla maksukortilla tehtäviä maksuja, mutta ei käteisellä ostamista. Lain piiriin määritellään kuuluvaksi myös eräissä tapauksissa matkapuhelimeen tarjotut maksamispalvelut, muun muassa matkapuhelimella ostettavat elokuva-, pysäköinti- ja matkaliput. Maksupalveludirektiivi kumoaa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/5/EY rajat ylittävistä tilisiirroista. (Hallituksen esitys 169/2009.) Direktiivi toteutuu vasta jokaisen EU-jäsenvaltion oman lainsäädännön kautta. Suomessa maksupalveludirektiivi toteutuu maksupalvelu- ja maksulaitoslakina.

Finanssialan Keskusliiton SEPA-koordinaattori Anne Nisèn arvelee, että vaikka SEPA-maksualue toteutetaan pankkien itsesääntelyhankkeena, EU on pakotettu määräämään lainsäädännöllä takarajat hankkeelle, sillä eteneminen ei ole ollut toivottua kaikissa EU-maissa (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010).

3.4.2 Suomen maksupalvelulaki

Maksupalvelulaki perustuu Euroopan Unionin maksupalveludirektiiviin ja tulee voimaan 1.5.2010. Eduskunta päätti 9.4.2010 asian toisessa käsittelyssä maksupalvelulain voimaantulosta hallituksen esityksen 169/2009 perusteella vähäisin muutoksin. Muutoksia hallituksen esitykseen tuli lain soveltamisessa teleoperaattorien tarjoamiin maksupalveluihin. (Maksupalvelulaki 2010.)

Maksupalvelulaissa määritellään maksupalveluja koskevasta tiedonantovelvollisuudesta ja sopimusehdoista sekä maksupalvelujen toteuttamisesta (Maksupalvelulaki 2010, 1. luku 1§). Laissa on määritelty palveluntarjoajan olevan luonnollinen henkilö tai yksityi-

nen tai julkinen oikeushenkilö, joka tarjoaa tulonhankkimis mielessä maksupalveluja. Maksupalvelunkäyttäjällä tarkoitetaan sitä, joka palveluntarjoajan kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella voi käyttää maksupalvelua maksajana tai maksun saajana. (Maksupalvelulaki 2010, 1. luku 8§.)

Maksupalvelulaki aiheuttaa muutoksia maksujen välitysnopeudessa. Vuonna 2010 maksut välitetään kolmen pankkipäivän kuluessa SEPA-alueeseen kuuluvien maiden välillä. Vuodesta 2012 lähtien maksut tulisi välittää yhden pankkipäivän kuluessa. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.) Lain voimaantuloa ja noudattamista valvoo Finanssivalvonta ja kuluttaja-asiamies.

4. SEPA:AN SIIRTYMISEN VAIKUTUKSET DHR FINLAND OY:SSÄ

4.1 Tilitietojen muutos

Merkittävin sekä yrityksiä että yksityisiä kuluttajia koskeva uudistus on tilinumeron esitystavan muuttuminen SEPA:n myötä. SEPA-maksualueen toteutuessa 31.12.2010 kaikki tilinumerot tulisi esittää IBAN (International Bank Account Number) -muodossa. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.)

IBAN-tilinnumero koostuu maatunnuksesta, sitä seuraavasta kaksinumeroisesta pankkitilin tunnisteesta ja tämän jälkeen tulee kansallinen tilinnumero kaikki numerot yhteenkirjoitettuina. IBAN:in pituus vaihtelee maittain, Suomessa se on 18 merkkiä, mutta esimerkiksi Ranskassa 27 merkkiä. IBAN-tilinumeroa ei voi muodostaa itse. Jos tilinumeron kansallinen muoto on lyhyempi kuin tilinumeron maksimipituus, lisätään niin sanottu välinollat myös IBAN-tilinumeroon. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.)

BIC-koodi (entinen SWIFT-osoite) on pankin tunnistekoodi, joka on joko 8 tai 11 merkkiä pitkä ja siinä voi olla sekä kirjaimia että numeroita. Neljä ensimmäistä merkkiä kertovat pankin, seuraavat kaksi maan ja loput kaupungin, sillä pankkien pää- ja sivukonttoreilla on usein omat BIC-koodinsa. Pankkien verkkosivuilla on hakupalveluita, joilla pankkien BIC-koodin voi tarkistaa. (Sampo Pankin IBAN muuntopalvelun kuvaus 2009. Liite 1.)

4.2 IFS-toiminnanohjausjärjestelmä

DHR Finland Oy:ssä on käytössä IFS-toiminnanohjausjärjestelmä, josta talousosastolla käytetään taloushallinnon moduulia. Toiminnanohjausjärjestelmässä sijaitsevat asiakas- ja tavarantoimittaja-alihankkija -rekisterit, joita ylläpidetään sekä taloushallinnossa että laskutuksessa.

Toiminnanohjausjärjestelmätoimittajan mukaan järjestelmien ohjelmoiminen SEPA-toimintoja varten on suhteellisen pieni toimenpide. IFS Finlandin Support Manager Pertti Lammi kuitenkin korostaa, että kaikki muutokset suunnitellaan ja toteutetaan jokaisen asiakkaan kanssa yhteistyössä. Mitään yleistä SEPA-muutostoimenpidettä ei hänen mukaansa ole vaan muutokset riippuvat asiakkaan ohjelmistoversiosta ja muutosten tekemisen halukkuudesta. (Lammi 10.2.2010.)

4.2.1 Ostoreskontra

DHR Finland Oy:ssä IBAN-muotoisia tilinumeroita on tallennettu toiminnanohjausjärjestelmään ulkomaisille toimittajille. Kotimaisille toimittajille IBAN-muotoisen tilinumeron tallentaminen ei ole vielä mahdollista sillä järjestelmässä tilinumerolle on määritetty standardimuoto, joka noudattaa vielä kansallista mallia. BIC-koodille toimittajatiedoissa ei ole ollut kenttää, sillä ohjelmistoversiossa sitä ei ole.

DHR Finland Oy:ssä halutaan toteuttaa muutokset hyvissä ajoin, jotta kuormitusta sekä sisäisille että ulkoisille resursseille ei tulisi kohtuuttomasti. Tavoitteena olisi saada kaikki järjestelmämuutokset toteutettua heinäkuun alkuun 2010 mennessä. (SEPA-palaveri 22.4.2010.)

IFS Finlandin konsultin Merja Kärpijoen mukaan muutokset toiminnanohjausjärjestelmään on toteutettava kerralla, jolloin siirrytään tuottamaan SEPA-muotoista maksuaineistoa. Pankin kanssa tulee olla sovittuna päivä, jolloin SEPA-maksuaineistoa aletaan välittää. IFS-toiminnanohjausjärjestelmässä ei ole IBAN-tilinumeromuunninta itsessään, joten tilinumeroiden muunnosta sovitaan esimerkiksi pankin tai pankkiyhteisohjelmistotoimittajan kanssa. (SEPA-palaveri 22.4.2010.)

SEPA-päivitysten yhteydessä yrityksen tulee huomioida ostoreskontrassa se, että tilinumeroiden tulee olla IBAN-muodossa siinä vaiheessa, kun maksuaineistotiedostoa aletaan muodostaa maksutoimeksiannon lähetystä varten. BIC-koodit pitää löytyä järjestelmästä kaikilta toimittajilta ennen uuden maksuaineiston lähettämistä. Suomen pank-

kien käyttämät BIC-koodit voidaan lisätä reskontraan valmiiksi listaksi. Järjestelmä lisää BIC-koodeja listalle sitä mukaa kun niitä tulee uusia. (SEPA-palaveri 22.4.2010.)

Toimittajille on voinut määritellä ostoreskontraan erilaisia oletusmaksutapoja sen mukaan, onko kyse kotimaan vai ulkomaan maksuista. Järjestelmään tehtävien muutosten jälkeen myös toimittajien oletusmaksutavaksi tulee vaihtaa SEPA-maksu. Järjestelmä edellyttää myös, että yrityksen oma tilinumero (jolta maksuaineisto veloitetaan) on IBAN-muodossa, jotta maksutiedoston voi muodostaa. (SEPA-palaveri 22.4.2010.)

4.2.2 Myyntireskontra

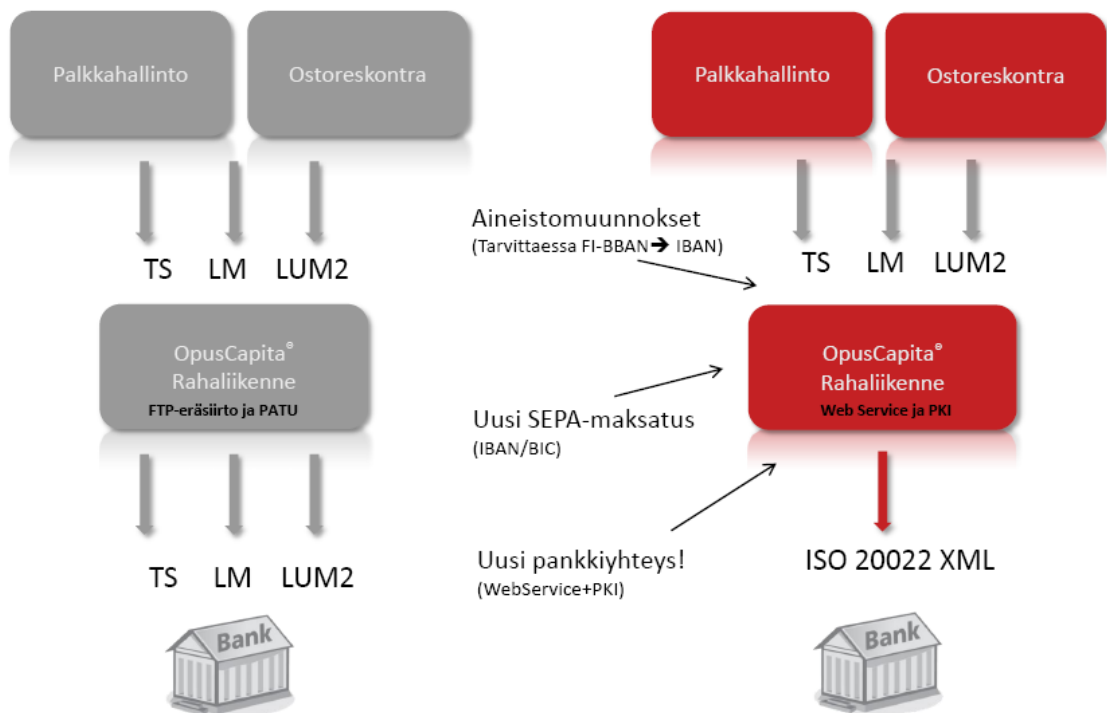
IBAN ja BIC tulivat pakollisiksi rajat ylittävissä tilisiirroissa EU- ja ETA-alueen sisällä jo 1.1.2007 lähtien (Sampo Pankin IBAN muuntopalvelun kuvaus 2009). Kotimaisessa maksuliikenteessä IBAN ja BIC tulee löytyä laskulta tai tilisiirtolomakkeelta 1.7.2010 lähtien. Finanssialan Keskusliiton suositus on, että yritykset esittäisivät laskulla tai tilisiirtolomakkeella tilitiedot sekä kotimaisessa että kansainvälisessä muodossa. Näin varmistetaan, että asiakkaalle annetaan siirtymäaikana kaikki asiaankuuluvat tiedot maksamista varten. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.)

DHR Finland Oy:stä lähteviltä myyntilaskuilta löytyy jo yrityksen pankkitiedot sekä kotimaisessa että kansainvälisessä muodossa. Myyntireskontraa ylläpitävien henkilöiden on syytä tietää SEPA-muutoksista, vaikka muutokset eivät suuria heidän työnsä kannalta olisikaan. Asiakkaan SEPA-muotoisia tilitietoja voidaan tarvita esimerkiksi liikamaksujen palauttamiseksi.

4.3 Aineiston siirtokanavat

Perinteisessä maksamisessa yritys on muodostanut maksuaineiston omassa maksutietoa tuottavassa järjestelmässään ja lähettänyt sen FTP-eräsiirtona (sisältää useita maksuja) pankkiin. Tunnistautumiseen on tarvittu erillistä VPN (Virtual Private Network) -salausta, joka salaa kaiken IP (Internet Protocol)-liikenteen pankin VPN-laitteen ja asiakkaan työaseman välillä ja varmistaa, ettei liikenne ohjaudu kolmannelle osapuolelle. Lisäksi yritys on käyttänyt PATU-tunnuksia, joilla pankki on voinut varmentaa yrityksen. Maksuaineiston vastaanottamiseen on käytetty samaa kanavaa pankin ja yrityksen pankkiyhteysohjelman välillä. (Web Services 2010.)

SEPA-maksualueen toteutuessa 31.12.2010 siirrytään EU- ja ETA-alueella käyttämään FTP-eräsiirtojen sijaan Web Services -kanavaa asiakkaan ja pankin välillä. (Kuvio 2.) Web Services on kansainvälisesti hyväksytty rajapinta, jonka noudattaa World Wide Web Consortiumin (W3C) määrittymiä. Maksuliikenne tapahtuu SSL (Secure Sockets Layer)-salatun yhteyden kautta Internet TCP/IP -verkossa. (Web Services 2010.)

KUVIO 2. SEPA:n aiheuttamat muutokset yrityksen maksuliikenteessä (Opus Capita ja SEPA 2009)

Web Services -kanavan turvallisuus- ja sanomamäärityksiä ylläpitävät Sampo-pankki, Nordea-pankki ja OP-Pohjola Ryhmä. Päivitetyt kuvaukset löytyvät Finanssialan Keskusliiton SEPA-verkkosivuilta Tekninen dokumentaatio -osiosta. (SEPA tekninen dokumentaatio 2010.) Jokaisen pankin verkkosivuilla julkaistaan lisäksi pankkikohtainen dokumentaatio Web Services -kanavasta.

4.3 Maksuaineistomuodot

SEPA-maksualueeseen siirtyminen aiheuttaa muutoksia maksuaineistomuodoissa. Aiempiä maksuaineistumuotoja ovat olleet kotimaisessa maksuliikenteessä TS ja LM sekä ulkomaisessa LUM2. Edelliset pyritään korvaamaan yhtenäisellä SEPA XML -aineistomuodolla, joka on ISO (International Organization for Standardization)2022-standardin mukainen. (ISO2022-maksut 2010, 1.) Euroalueen sisäpuolella kulkevat, ei-

euromääräiset maksut ja ulkomaan maksut kulkevat jatkossa niin sanottuina Cross Border -maksuina.

Kaikki eurooppalaiset pankit ovat sitoutuneet välittämään standardia ja meneillään on vaihe, jossa aineistomuotoa ollaan ottamassa käyttöön asiakkaan ja pankin välillä. Esimerkiksi Sampo Pankki tiedottaa maaliskuun Maksuliikeinfo-lehdessä, että se on ottanut käyttöön C2B XML -aineistosiirtopalvelun, jolla maksuaineistoa on mahdollista siirtää SEPA-yhteensopivassa XML-muodossa pankkiin. Aineiston siirto tehdään kuitenkin vielä pankkiyhteysohjelman kautta PATU-tunnuksilla kuten aiemminkin. Mahdollisuus siirtää aineistoa kansainvälisesti hyväksytyssä ja SEPA-yhteensopivassa Web Services -kanavassa tulee vasta myöhemmin vuonna 2010. (Sampo Pankki Maksuliikeinfo 2010, 3.)

Yrityksen tulisi tarkistaa jokaisesta käyttämästään pankista erikseen, onnistuuko uuden XML-muotoisen aineiston siirto FTP-eräsiirtona PATU-tunnuksilla, sillä Web Services -yhteyttä ei kaikilla pankeilla ole vielä käyttövalmiina. Nordean SEPA-verkkosivuilla kerrotaan: ”XML-muotoisia aineistoja voi välittää vain Web Services -yhteydellä.” (Web Services 2009.)

XML Dation on yritys, joka tarjoaa XML-aineistomuodon testaamiseen selainpohjaista palvelua, johon ostaja saa käyttöoikeuden. Palveluun syötetään haluttu maksuaineistotiedosto ja palvelu ilmoittaa, onko aineisto XML-standardin mukaista. Virheet kirjataan raporttimuotoon, jotta virheelliset tiedot on helpompi korjata. (XMLDation 2010.)

Pankit tarjoavat mahdollisuutta testata SEPA XML -muotoisen aineiston lähetystä pankkiin pankkiyhteysohjelman kautta ilman, että maksut todellisuudessa välittyvät. Esimerkiksi Nordea tarjoaa asiakkailleen maksupalvelun avausta aluksi TESTI-tilassa. Kun palvelu osoittaa maksuaineiston olevan oikean muotoista, yritys voi ilmoituksella pankkiin siirtyä käyttämään palvelua maksujen välittämiseen tuotantokäytössä. (Yrityksen maksut -palvelu 2010.)

4.4 Opus Capita -maksuliikenneohjelmisto

Rahaliikenteen hoitoon yrityksen ja pankkien välillä käytössä on Opus Capita -maksuliikenneohjelmisto. Ohjelmistoon on liitetty SEPA-maksatustoiminnot jo syksyllä 2008. Päivittämistä SEPA-aikaan ohjelmisto kaipaa Web Services -pankkiyhteydessä ja SEPA XML -muotoisen maksuaineiston välittämisessä.

Ohjelmistotalot tarjoavat yrityksille palvelukokonaisuuksia, joiden avulla yritysten järjestelmiin tehdään SEPA:n vaatimat muutokset. Opus Capita tarjoaa esimerkiksi yrityksille SEPA-siirtymäturvaa, johon kuuluu Web Services -pankkiyhteys ja sen asennus PKI-tietoturvalla, SEPA-yhteensopiva maksatusmoduuli ja pankkiaineistojen muunnokset uuteen ISO2022 XML -muotoon. Opus Capita sisällyttää pakettiin myös asiantuntijoiden tekemien aineistomuunnosten ja pankkiyhteyksien testauksen sekä asiakastuen ja ohjelmistopäivitysten lataamisen extranetin kautta. (SEPA-siirtymäturva 2010.)

Opus Capita on tarjonnut SEPA-toiminnallisuuksia jo laajasti alkuvuodesta 2009 lähtien. ISO20022-standardin mukaisen XML-muotoisen maksuaineiston välittäminen, Web Services -pankkiyhteyden ja suomalaisen viitteen välitys SEPA-maksusanomassa onnistuvat jo tällä hetkellä. (Liite 3.) Myöhemmin vuonna 2010 Opus Capita tarjoaa asiakkailleen kansainvälisen viitteen ja XML-muotoisen konekielisen tiliotteen välitystä, mutta ajankohta on pankeista ja niiden SEPA-maksujen välitysvalmiuksista riippuvainen.

4.5 SEPA: n maksulliset lisäpalvelut

Pankit ja ohjelmistotalot tarjoavat niin sanottuja AOS (Additional Optional Services)-palveluita normaalien SEPA-tilisiirtojen välityksen lisänä. Palveluja voidaan tarjota lisätietojen, kuten kotimaisen viitteen tai skandinaavisten merkkien, välittämiseksi maksuaineistossa. Käytössä olevia lisäpalveluja ovat myös maksupäivän välittäminen viivästyskoron laskemista varten ja laskujen niputuspalvelu. (SEPA-siirtymäsuunnitelma 2010, 10.) Yritykselle niputuspalvelusta voi olla hyötyä, sillä laajemmassa maksuerittelyssä voidaan ilmoittaa maksimissaan kahdeksan eri laskun tiedot. Käytännössä esimer-

kiksi tiedot hyvityslaskuista tai yhdistetyistä laskuista on saatava mahtumaan tähän maksuerittelyyn. AOS-palveluita käyttävien yritysten on kuitenkin huomioitava, että lisätiedot välitetään vain niiden pankkien välillä, jotka ovat keskenään sopineet AOS-palveluiden välityksestä (ISO2022-maksut 2010, 1).

AOS-palveluilla yritys voi ostaa lisääaikaa tehtäville SEPA-muutoksille esimerkiksi tilinumeroiden muuntamisen osalta. Verkkolaskuaineistot on mahdollista lähettää pankkiin kotimaisilla tilinumeroilla 31.10.2011 saakka, kun erityispalvelun käytöstä on sovittu pankin tai ohjelmistotalon kanssa. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.)

IBAN-tilinumeroiden muuntopalvelua on mahdollista saada pankeilta suuremmille erille ja palvelu muuntaa myös muiden pankkiryhmien tilinumeroita. Tällöin tilinumerot lähetetään erätietueena pankkiin ja noudetaan tietyn ajan kuluttua, yleensä samana tai seuraavana pankkipäivänä. Pankit veloittavat palvelusta hinnastonsa mukaisesti. (Sampo Pankin IBAN-muuntopalvelun palvelukuvaus 2009.)

Nordea tarjoaa asiakkailleen Yrityksen Maksut -nimistä palvelukokonaisuutta, jolla korvataan eräsiirtoina ennen SEPA:a toteutettavat maksutoimeksiannot. Palveluun kuuluu esimerkiksi maksun tai maksuerän peruutuspalvelu. Peruutus on mahdollista tehdä peruutuspyyntösanomalla maksuliikenneohjelmiston välityksellä, jos maksutoimeksianto on vastaanotettu, mutta sitä ei ole vielä veloitettu tililtä. Yhdellä sanomalla saa peruutettua yhden tai useamman erän tai erän sisältä yhden tai useamman maksun. Palvelu on saatavilla, kun se on pankkiyhteisöohjelmien toimintojen kannalta mahdollista. Vaatimuksena on, että asiakkaan järjestelmä tuottaa SEPA XML -muotoista aineistoa ja noutaa palautteita. (Yhtenäinen euromaksualue (SEPA) mullistaa koko maksuliikkeen! 2010.)

Yritysten on tärkeää selvittää, mitä muutoksia SEPA-maksualueeseen siirtyminen aiheuttaa järjestelmiin, jotta maksuliikenne häiriintyisi mahdollisimman vähän. Jos yritys tilaa IBAN-tilinumeroiden muuntopalvelun muualta kuin pankilta, esimerkiksi ohjelmistotalolta, on sopimukseen tärkeää määritellä vastuut virhetilanteiden varalta. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.)

Muutostarpeista keskusteltaessa yrityksellä olisi hyvä olla listattuna asioita, jotka helpottavat jokapäiväisiä rutiineja. Järjestelmistä tulisi löytyä muutosten jälkeen samat toiminnallisuudet kuin ennenkin. Järjestelmiin tehdyt muutokset olisi dokumentoitava, jotta ongelmatilanteissa virheiden selvittely olisi helpompaa.

4.6 SEPA:n maksuttomat palvelut

Joitakin palveluja on saatavilla myös maksuttomina, mutta ne eivät sovellu suurien tietomäärien käsittelyyn. Esimerkiksi pankkien verkkosivuilla on mahdollista muuntaa tilinumeroita kansainväliseen muotoon yksitellen tai tarkistaa IBAN-tilinumeron rakenne. Käyttäjälle palvelut ovat maksuttomia, mutta muunto onnistuu yleensä vain saman pankkiryhmän tilinumeroille.

JKN Consulting tarjoaa maksuttoman IBAN-tilinumeron tarkistuslaskurin verkkosivuiltaan. Samassa yhteydessä voi tarkistaa eri maiden IBAN-tilinumeron enimmäispituuden. Sivuille on kerätty myös eri maiden pankkien BIC-koodit. Yritys tarjoaa myös maksullista muunnostyökalua tilinumeroiden massamuunnokselle. (IBAN-tilinumeron tarkistuslaskuri 2010.)

4.7 Palkkahallinto

4.7.1 Toistuvaissuoritukset: Palkat

DHR Finland Oy:n palkkahallinto on ulkoistettu palkka- ja taloushallinnon palveluita tarjoavalle Silta Oy:lle, johon tiedot lähetetään toiminnanohjausjärjestelmän henkilöstöhallinnon moduulin palkkaliittymän kautta. Silta Oy:ssä lasketaan kaikki yrityksen palkat ja lähetetään tiedostona yritykseen, josta ne siirretään kirjanpitoon. Palkanmaksu tapahtuu yrityksen taloushallinnosta toistuvaissuorituksina, jotka menevät automaattisesti maksuun kuun 15. päivä.

SEPA-maksualueen toteuduttua 31.12.2010 toistuvaissuoritukset poistuvat ja palkkojen ja eläkkeiden maksut tehdään SEPA-tilisiirrolla. Maksuaineiston teknisissä tiedoissa tulee olla SALA-koodi (Category Purpose -elementti maksusanomassa), jotta maksajan pankki tietää kyseessä olevan palkanmaksuaineiston. SALA-koodilla tehdyistä maksutoimeksiannoista tulee maksajan tiliotteelle koontiveloitus kuten tähänkin asti palkkasalaisuuden vuoksi. Palkka-aineistot tulee pitää erillään muista maksuaineistoista maksamisen yhteydessä kuten aiemminkin. (ISO20022-maksut 2010, 21.)

Euroopassa ei tunneta maksupäivä-käsitettä, joka on ollut palkkojen maksun yhteydessä käytössä Suomessa. Palkkapäivän sijasta palkka-aineistossa annetaan maksupäiväksi eräpäivä, joka on palkanmaksupäivää edeltävä pankkipäivä (Requested Execution Date). Jos palkkapäivää edeltävä päivä ei ole pankkipäivä, palkan tulee olla saajan tilillä edellisenä pankkipäivänä ja veloituspäivän tulee olla kaksi päivää ennen palkkapäivää. (ISO20022-maksut, 38 ja Nisèn 2009, 37.) Työnantajasuoritusten maksuperusteiden ja vuosi-ilmoitusten raportointi viranomaisille on kuitenkin maksupäivään perustuvaa SEPA-maksualueeseen siirryttäessä (SEPA palkat -tiedote 2009)

DHR Finland Oy:ssä palkkahallinnon muutokset tarkoittavat palkansaajien ajantasaisten tilitietojen päivittämistä Silta Oy:lle joko suoraan SEPA-muotoisena tai pankin kautta muuntopalveluna. Lisäksi on varmistettava, että Silta Oy on tehnyt omiin järjestelmiinsä tarvittavat SEPA-muutokset ja pystyy sekä lähettämään että vastaanottamaan aineistoa SEPA XML -muotoisena. Virhetilanteista palkkojen maksun yhteydessä esimerkiksi vääränmuotoisten tilinumeroiden vuoksi ja niistä johtuvien korjaustoimenpiteiden veloituksesta on hyvä keskustella samassa yhteydessä.

5 SEPA:N TOTEUTTAJAT

5.1 Ohjelmistotalot

Finanssialan Keskusliiton verkkosivuilla on saatavilla ohjelmistotalojen valmiuksista tietoa. Ohjelmistotalot itse täyttävät verkkosivulla olevan lomakkeen ja lähettävät sen Finanssialan Keskusliitolle. Lomakkeella kysytään valmiuksista tarjota esimerkiksi ost- ja myyntireskontraan, laskutusjärjestelmiin ja pankkiyhteysohjelmistoihin liittyviä SEPA-toiminnallisuuksia. Lomakkeelle ohjelmistotalot täyttävät esimerkiksi sen, mistä ohjelmistoversiosta alkaen nämä ominaisuudet löytyvät sekä mistä ajankohdasta alkaen niitä tarjotaan käyttöön. (Liite 3.)

5.2 Pankit

Pankkien valmiuksissa välittää SEPA-maksuja on tällä hetkellä suuria eroja: suuret pankit, jotka ovat olleet kehittämässä yhtenäistä maksualuetta Suomessa, ovat valmiimpia SEPA-palvelujen tarjoamisessa kuin pienet pankit. Pankit ovat myös tietoisia siitä, että valtaosa niiden asiakkaista vasta suunnittelee SEPA-muutoksia järjestelmissään. SEPA-muutosten toteuttamisen yrityksissä ne arvioivat tapahtuvan kevään ja syksyn 2010 aikana. (Hynynen 2010, 32.)

Pankkien edustajat arvioivat ohjelmistotalojen olevan edelläkävijöitä SEPA:an siirtymisessä ja pankkiyhteysohjelmistojen parhaiten uuteen maksustandardiin valmiita. Se sijaan talous- ja palkkahallinnon järjestelmissä esiintyy vielä puutteita SEPA-muutosten yhteydessä. (Hynynen 2010, 30 - 33.)

Pankit ovat tiedostaneet roolinsa yritysten SEPA:an siirtymisessä: kaikki pyrkivät aktivoimaan asiakkaita SEPA-muutoksissa jo kevään 2010 aikana syksyn ruuhkien välttämiseksi. OP-Pohjola Ryhmä kertoi perustaneensa erityisen SEPA-tukiryhmän palvelemaan asiakkaita, jotka lähettävät suuria maksumassoja pankkiin (Hynynen 2010, 30 - 33). Sampo Pankki tarjoaa yritysten käyttöön excel-muotoisen esimerkkipohjan yrityk-

sen SEPA-siirtymäsuunnitelmasta, joka on saatavilla Pirkanmaan tietojenkäsittelyyhdistyksen verkkosivuilta (Liite 2).

SEPA-maksualueeseen siirtyminen aiheuttaa muutoksia asiakkaan ja pankin välisessä palvelusopimuksessa. Muutoksissa on huomioitava, että eräät pankit vaativat henkilökohtaisen käynnin pankissa. Esimerkiksi Nordeassa joihinkin sopimukseen liittyy dokumentteja, joita ei toimiteta postitse vaan ainoastaan henkilökohtaisen käynnin yhteydessä. Sopimusten uusimiseen kuluu aikaa muutamasta tunnista useisiin viikkoihin pankista riippuen. (Hynynen 2010, 30 - 33.)

Suomalaisen suoraveloituksen korvaamiseen lähivuosina haastatellut pankkien edustajat suosittelivat e-laskua. Ainoastaan OP-Pohjola Ryhmän edustaja mainitsi SEPA-suoraveloituksen tarjoamisesta maksajan palveluna 1.11.2010 alkaen. Suomessa pankit päättävät omien aikataulujensa mukaisesti kansallisesta suoraveloituksesta luopumisesta. (Hynynen 2010, 30 - 33.)

5.3 Yrityksen SEPA-projekti

Suomessa yritykset ovat näillä näkymin mukana, vaikkakin hiukan myöhässä, SEPA:an siirtymisessä. Maksuratkaisuja ja taloushallinnon ohjelmistoja kehittävän Baswaren tekemän selvityksen mukaan tämän vuoden alussa kahdella kolmesta yrityksestä oli SEPA-projekti käynnissä tai käynnistymässä. (Basware SEPA-seurantakysely 2010.) Vuoden 2008 alussa, jolloin pankit alkoivat välittää SEPA-tilisiirtoja, vain 8 prosenttia suomalaisyrityksistä oli tehnyt SEPA-suunnitelman (Öhrnberg 2008, 3). Ongelman nähdään olevan pk-yrityksissä, jotka eivät välttämättä tiedosta SEPA-muutosten koskevan niitä, etenkin jos ne eivät käy kauppaa ulkomaille. Suomen yrittäjien keskusjärjestöt ovat yhdessä Finanssialan Keskusliiton kanssa panostaneet SEPA-viestintään pk-yritysten herättelemiseksi.

DHR Finland Oy:ssä tietojärjestelmäprojektit toteutetaan tarvelähtöisesti. Tarpeen tiedostamisen jälkeen kartoitetaan toimenpiteet, joilla projekti saadaan toteutettua. Tässä vaiheessa ratkaistaan, voidaanko muutokset toteuttaa itse vai tarvitaanko ulkopuolisen

konsultin apua. Ellei toimittajaa ole valmiiksi valittuna, toteutetaan tarjouskilpailu. Tarvittavien muutosten asennusten jälkeen muutokset testataan ja verifioidaan testiympäristössä. Vasta tämän vaiheen jälkeen muutokset siirretään tuotantoympäristöön, jossa ne ovat yleisessä käytössä. Henkilöstölle järjestetään koulutus ja muutokset dokumentoidaan. Projektin lopussa järjestetään palaveri, jossa käydään läpi, miten projekti sujui. (Simper 2010.)

DHR Finland Oy:ssä on tiedostettu SEPA:n vaatimat tekniset muutokset ja järjestelmiin tehtävät muutokset pyritään toteuttamaan 1. heinäkuuta 2010 mennessä, jotta SEPA-maksuaineistojen lähettäminen ja vastaanotto saadaan toimimaan ennen vuoden 2010 loppua. Tietojärjestelmiin ja ohjelmistoihin tehtävissä muutoksissa käytetään ulkopuolisten konsulttien apua, vaikka joitakin muutoksia yrityksen IT-osasto pystyy tekemään itse. Testausvaiheessa ei kaikkia poikkeustapauksia pystytä havaitsemaan, mikä voi aiheuttaa ongelmia muutosten jo toteuduttua. (Simper 2010.)

SEPA-maksualueeseen liittyvät projektit nähdään pääosin teknisinä tietojärjestelmäprojekteina. Kuitenkin SEPA-maksualueeseen siirtyminen vaikuttaa jokaiseen kuluttajaan ainakin tilinumeron muuttumisen kautta. Muutoksista on hyvä kertoa henkilöstölle, vaikka tuntuisi, etteivät muutokset kaikkia koskisi. Avoimella tiedottamisella muutosten teon pakottavuutta voidaan perustella ja mahdollinen muutosvastarinta saattaa olla vähäisempää.

Muutosviestintä tulee olla erilaista kulttuurista riippuen. Verkkosivuille saatetaan kirjoittaa tietopaketti englanniksi, joka on organisaation yhteinen kieli. Muutoksen lähtökohdat, eteneminen ja toimintaohjeet tulisi silti selvittää työntekijöille kunkin maan omalla kielellä ja tehdä ymmärrettäväksi. (Holtari 2009). Erityisen tärkeää on tiedottaa tytäryhtiöiden henkilöstöä tehtävistä SEPA-järjestelmämuutoksista, sillä samassa toiminnanohjausjärjestelässä sijaitsevat myös tytäryhtiöiden asiakas- ja toimittajarekisterit.

SEPA-muutokset tukevat yrityksen strategiaa ja strategia on nykyisin kiinteästi mukana yrityksen jokapäiväisessä toiminnassa. Muutos on jatkuvaa ja SEPA sijoittuu osaksi muutosten virtaa. Viestinnällä on tärkeä merkitys, koska enää ei tehdä selvää eroa normaalien, muutos- tai strategiaviestinnän välillä.

6 SEPA:N TULEVAISUUS

6.1 SEPA:n etenemissuunnitelma vuosille 2009 - 2012

Euroopan Komissio on laatinut SEPA:n etenemissuunnitelman vuosille 2009 - 2012 syyskuussa 2009. Suunnitelma jakautuu kuuteen alueeseen, joiden edistymistä Euroopan Komissio valvoo. Ensimmäisenä tavoitteena on edistää SEPA:an siirtymistä. Komissio kehottaa kaikkia SEPA:an osallistuvia osapuolia työskentelemään yhteisen päämäärän eteen, jotta siirtymä toteutuisi aikataulussaan ja turhia lisäkustannuksia ei syntyisi. (SEPA-etenemissuunnitelma vuosille 2009 – 2012 2009, 5.)

Toisena tavoitteena on lisätä tietoisuutta SEPA:sta aktiivisen tiedotuksen kautta ja edistää SEPA-tuotteiden leviämistä. Vastuu markkinoinnista on pääasiassa maksupalvelujen tarjoajilla (SEPA-etenemissuunnitelma vuosille 2009 - 2012, 7 - 8). Kolmanneksi SEPA-tuotteita tarjoavien osapuolten eli maksupalvelujen kehittäjien ja -tarjoajien tulee noudattaa SEPA:n oikeudellista perustaa (SEPA-etenemissuunnitelma vuosille 2009 - 2012 2009, 8 - 11). SEPA-palvelujen lisääntyessä kilpailun oletetaan kasvavan ja kaikilta vaaditaan samojen vaatimusten ja sääntöjen noudattamista. Komissio keskittyy edellä mainituista syistä maksupalveludirektiivin täydentämiseen. Suunnitelmissa voi olla jonkinasteisia rangaistustoimia, jos esimerkiksi kansalliset pankit eivät toteuta SEPA-maksualueen vaatimia muutoksia siirtymäaikana.

Neljäntenä kohtana etenemissuunnitelmassa mainitaan SEPA:an liittyvien innovaatioiden kehittäminen. Euroopan Maksuneuvoston tavoitteena on kehittää erityisesti matkapuhelimella maksamisen ja sähköisen laskutuksen malleja Euroopan laajuiseksi. (SEPA-etenemissuunnitelma vuosille 2009 - 2012 2009, 11 - 12.) Mallien olemassaolo ei takaa niiden käyttöönottoa: käyttäjät on saatava innostumaan sähköisistä palveluista. Suomessa maksuliikenteen sähköistyminen on edennyt vauhdikkaasti, mutta Etelä-Eurooppa on ollut kehityksessään hitaampi. Euroopan Unioni joutuu päättämään myös, mitä keinoja sähköisen laskutuksen ja matkapuhelinmaksamisen vauhdittamiseksi on olemassa.

Viidenneksi komissio mainitsee yhtenäisten standardien käytön ja yhdenmukaisuuden tärkeäksi tavoitteeksi. Samat standardit maksuissa ja korkea turvallisuuden taso automatisoivat suunnitelman mukaan maksutapahtumia asiakkaan ja pankin välillä. (SEPA-etenemissuunnitelma vuosille 2009 - 2012, 13 - 14.) Standardit ovat samat kaikille, mutta yhteensopivuusongelmia ilmenee, sillä kansallisia variaatioita maksujen välitystavoissa on varmasti.

Viimeisenä tavoitteena on parantaa ja selkeyttää SEPA:n hallinnointia sekä EU:ssa että kansallisella tasolla muun muassa keskustelemalla avoimemmin EU:n ja jäsenvaltioiden sekä toisaalta maksupalvelujen kehittäjien ja käyttäjien kesken. (SEPA- etenemissuunnitelma vuosille 2009 – 2012 2009, 14 - 16.) SEPA-maksualueen hyödyt jäävät vähäisiksi käyttäjien kannalta, jos ne eivät pääse vaikuttamaan tulevaisuuden SEPA-palveluiden valikoimaan. Siirtymäajan jälkeen kerättävät palautteet SEPA-palveluista ovat tärkeitä onnistumisen mittareita ohjelmistotaloille ja pankeille.

6.2 SEPA-suoraveloitus (SEPA Direct Debit)

SEPA-suoraveloitus (SEPA Direct Debit) otetaan käyttöön maksuliikenteessä marras-kuusta 2010 alkaen, jonka jälkeen suomalainen suoraveloitus lakkaa olemasta standardi. SEPA-suoraveloitus eroaa suomalaisesta suoraveloituksesta siinä, että suoraveloitusvaltakirja annetaan suoraan laskuttajalle. Tällä tavoin maksajan pankki ei välttämättä edes tiedä suoraveloituksesta. Suomalaisen suoraveloituksen mallissa valtakirja on annettu maksajan pankille. Pankit suosittelevat yrityksiä siirtymään verkkolaskutukseen SEPA-suoraveloituksen sijasta. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.)

Maksupalvelulaki veloittaa käyttämään kahdeksan viikon palautusaikaa SEPA-suoraveloituksen käytön yhteydessä. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.) Maksaja voi siis joissakin tapauksissa vaatia maksun palautusta kahdeksan viikon sisällä maksun toteutumisesta. Verkkolaskuja palautusvelvollisuus ei koske. Eurooppalaiset kuluttajajärjestöt ovat olleet kiinnostuneita suomalaisesta suoraveloituksen mallista, joka on maksajalle turvallisempi suoraveloitustapa. Meneillään on selvityksiä, jotka saattavat

tuoda suomalaisen suoraveloituksen mallin SEPA-maksualueella yleiseen käyttöön. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.)

Euroopassa SEPA-suoraveloituksen mallin turvallisuutta ei ole kyseenalaistettu toisin kuin Suomessa. Suomalaiset pankit pyrkivät turvaamaan valta-asemansa markkinoimalla e-laskupalveluitaan suomalaisen suoraveloituksen tilalle SEPA-suoraveloituksen sijaan. Toisaalta, Suomi on sähköisen maksamisen kärkimaita ja siirtyminen e-laskutukseen ei liene suomalaisille yrityksille ylivoimaista.

6.3 Verkkolaskutus

Vuodesta 2009 ennustettiin verkkolaskutuksen läpimurron vuotta ja monet yritykset siirtyivät sekä lähettämään että vastaanottamaan laskunsa sähköisesti (Verkkolasku lisäämään sähköistä laskutusta – vuodesta 2009 läpimurron vuosi 2009).

Sopivan standardin mukaisia verkkolaskuja välittävällä operaattorilla on merkitystä, jotta saataisiin yrityksen tarpeita parhaiten palveleva ja toisaalta järjestelmiä tukeva operaattori. Suunnitteluvaiheessa laskujen ulkomuotoa ja sisältöä koskevien tarpeiden määrittelyyn tulee käyttää riittävästi aikaa. SEPA-muutosprojektin aikana ja erilaisia palveluita valittaessa, on hyvä miettiä ja selvittää valmiiksi, miten käytännöt muuttuvat, kun siirrytään verkkolaskutukseen.

6.4 XML-muotoinen tiliote

Tiliotteiden konekielisyys yritysten maksuliikenteessä on lisääntynyt samaa tahtia kuin sähköinen maksaminen. Tiliotteita vastaanotetaan yhä enemmän pankkiyhteysohjelmien kautta sähköisenä. Pankkien tavoitteena on automatisoida koko maksuprosessi maksajalta saajalle asti (Straight Through Processing, STP).

Uusi käytettävä standardi konekielisisissä tiliotteissa on ISO2022, sama kuin SEPA-maksuissa. Tärkeää onkin saada tämä XML-muotoinen camt-tiliotesanoma käyttöön,

jotta maksajalle ja saajalle välittyy kaikki maksun yksilöivät tiedot. Pankkien välisissä clearing- eli välitysjärjestelmissä vain SEPA-infrastruktuuri on ISO2022-muotoista. Muissa clearing-järjestelmissä kulkevista maksuista on saatettu karsia maksajalle tai saajalle tärkeitä tietoja. (ISO2022 Tiliote-opas 2010.) XML-tiliote täydentää SEPA:n toteutumisen, sillä se automatisoi entisestään maksun vastaanottajan maksujen kohdenusta oikeaan tapahtumaan kirjanpidossa.

Ohjelmistotalot ovat kehittäneet järjestelmiinsä mahdollisuuden vastaanottaa XML-muotoisia tiliotteita. Opus Capitalla ominaisuus löytyy jo pankkiyhteysohjelmista, kun niihin on tehty SEPA-päivitys (Liite 3). palvelun käyttöönoton arvioidaan olevan mahdollista loppuvuodesta 2010, kun pankeista on mahdollista hakea camt-sanomia pankkiyhteysohjelmalla.

6.5 Kansainvälinen viite

Uutena SEPA-palveluna otetaan kotimaisen viitteen rinnalla käytettäväksi kansainvälinen viite joulukuusta 2010 alkaen. Kansainvälisen viitteen käyttäminen on vapaaehtoista. Tulevaisuudessa yrityksen saapuvien viitemaksujen täsmäyttäminen reskontriin helpottuu, kun maksaja on mahdollista yksilöidä myös rajat ylittävissä maksuissa. Kansainvälinen viite on oltava SEPA XML -muotoista aineistoa, jotta se välittyy vastaanottajalle maksusanomassa. (Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 2010.)

Kansainvälisen viitteen muoto tulee olemaan pitempi kuin kotimaisen. Suositusten mukaan kansainvälinen viite muodostettaisiin lisäämällä kotimaisen viitteen eteen vakio-tunnus RF ja tarkistusnumero. (Yhtenäinen euromaksualue (SEPA) mullistaa koko maksuliikkeen! 2010.)

6.6 DHR Finland Oy:n muutokset tulevaisuudessa

DHR Finland Oy:n seuraava projekti tulee olemaan mahdollisesti verkkolaskutukseen siirtyminen. Aiheellista on pohtia, siirrytäänkö verkkolaskuihin ensin myyntilaskuissa vai ostolaskuissa tai toteutetaanko muutokset yhtä aikaa. Verkkolaskujen toimittajan valinta on erityisen tärkeää, jotta saadaan oikeanmuotoinen ja riittävät tiedot sisältävä lasku sekä mahdollisesti laskun kuva välitettyä.

XML-muotoinen tiliote on saatavilla yrityksen Opus Capita -maksuliikenneohjelmistoon, kun pankki on siihen valmis. Palvelua kannattaa kysyä jo SEPA-muutosten teon yhteydessä, jotta pankki osaa sitä tarjota heti kun välitys on mahdollista. Ohjelmistotalolta tulisi varmistaa, mitä toimenpiteitä XML-muotoisen tiliotteen vastaanottaminen vaatii ja onko toiminnallisuutta mahdollista lisätä esimerkiksi SEPA-muutosten yhteydessä ohjelmistoon.

Toistaiseksi ohjelmistotaloilla ei ole valmiuksia tarjota kansainvälisen viitteen välityspalvelua. Esimerkiksi IFS-toiminnanohjausjärjestelmiä toimittava IFS Finland kertoi vastaanottaneensa kansainvälisen viitteen teknisen kuvauksen vasta hiljattain ja vie aikaa, ennen kuin se voi tarjota palvelua asiakkailleen. (SEPA-palaveri 22.4.2010.)

7 PÄÄTELMÄT

SEPA-maksualueeseen siirtyminen on hanke, jolla EU pyrkii yhtenäistämään ja nopeuttamaan maksuliikennettä jäsenmaidensa alueella. Lakien säätämällä se on asettanut tavoitteet määrätietoiselle talouspolitiikan yhtenäistämiseksi, jota SEPA edistää. Toisaalta, kuten kaikissa EU:n direktiiveissä, myös yhtenäistä maksualueita koskevat lait on ratifioitava kunkin maan kansallisissa päättävissä elimissä ennen lain voimaantuloa. EU voi kontrolloida SEPA-hankkeen etenemistä muun muassa Euroopan Keskuspankin kautta, mutta antaa pankeille ja ohjelmistotaloille valtaa toteutustavoissa. SEPA-projektissa maksujen koordinoinnin hoitaa Euroopan maksuneuvosto.

Yrityksille yhtenäisen maksualueen oletetaan tuovan kustannussäästöjä, kun maksut nopeutuvat ja pankkien kulut ovat yhtenäiset. SEPA-maksualueen toteutumisen takaraja Suomessa on tällä hetkellä 31.12.2010, jolloin kansalliset maksuaineistomuodot lakkaavat olemasta standardeja.

Euroopan laajuisen yhtenäisen maksualueen täydelliseen toteutumiseen voivat vaikuttaa esimerkiksi maittain vaihtelevat käytännöt ja aikataulut SEPA:n omaksumisessa. Innovaatio ei leviä nopeassa aikataulussa pakotetusti, vaikka monet tahot painostustoimenpiteisiin ryhtyisivätkin. Toisaalta SEPA:n tuomiin muutoksiin reagoivat käyttäjät saattavat hylätä uuden innovaation tai kieltäytyvät käyttämästä siihen liittyviä palveluita. Omaksumuskategorioista erityisesti aikaisilla omaksumisilla on mielipidevaikuttaja-roolinsa vuoksi merkittävä vaikutus siihen, kuinka hyvin ja nopeasti SEPA-palvelut otetaan käyttöön.

Syyskuu 2010 saattaa muodostua ohjelmistotoimittajille vilkkaaksi, jos yritysten myöhäinen enemmistö toteuttaa SEPA:n vaatimat muutokset järjestelmiinsä vasta tuolloin. Varmaa on, että aina löytyy yrityksiä, joita viestintä SEPA:sta ei tavoita. Vuoden vaihteessa pankkien ja ohjelmistotoimittajien on syytä varautua lisäresursseihin: maksuaineistojen testaaminen voi jäädä viime tippaan, vaikka tarvittavat muutokset olisikin tehty.

Esteeksi SEPA:n täydellisen toteutumisen tiellä saattaa muodostua erilaisten konversiopalveluiden käyttö. Käyttäjät eivät halua ottaa selvää SEPA:n aiheuttamista muutoksista esimerkiksi tilinnumeroissa, vaan tukeutuvat täysin ohjelmistokonsultteihin, jotka toteuttavat muutokset. Käyttäjälle ei muodostu selvää kuvaa toimenpiteistä, joita SEPA aiheuttaa ja se ei pysty välttämättä arvioimaan konversiopalveluiden käytettävyyttä tai kustannustehokkuutta. Järjestelmämuutokset voivat jäädä puolitiehen ja maksaminen voi aiheuttaa enemmän työtä kuin ennen SEPA-maksualueen toteutumista.

SEPA-muutoksiin liittyvää kritiikkiä ei ole vielä esitetty käyttäjien taholta: viitanneko tämä myös olettamukseen, että yritykset ovat mekaanisesti käynnistäneet SEPA-projektinsa pakon edessä. Ohjelmistotalot ja pankit ovat ehkä käyttäneet valtaansa painostamalla asiakkaitaan tekemään muutoksia järjestelmiinsä. Erityisesti yrityksissä, joissa IT-osasto on ulkoistettu eikä yrityksen sisällä ole asiantuntevaa, kriittistä näkökulmaa tietoteknisistä ratkaisuista, saatetaan tehdä jopa tarpeettoman suuria muutoksia SEPA:a varten.

SEPA:n on arvioitu hyödyttävän eniten suuria ja kansainvälisiä yrityksiä, jotka ovat toteuttaneet SEPA:n vaatimia muutoksia järjestelmiinsä. Niiden on siis oletettukin omaksuvan SEPA-palvelut vaikeuksitta. Pienet yritykset eivät ole innostuneet SEPA:sta läheskään yhtä paljon, sillä muutokset on nähty kalliiksi ja hyödyt vähäisemmiksi. SEPA-maksualueesta voi olla pienten yritysten kansainvälistymissuunnitelmille vauhdittajaksi, kun yritykset voivat laskuttaa helposti ja nopeasti asiakkaita missä tahansa SEPA-alueella. Mahdolliset valuutoista koituneet tappiot eivät rasita enää yrityksen liiketoimintaa.

Tarkasteltaessa SEPA-ilmiötä Abrahamsonin esittämästä muoti-näkökulmasta, voidaan sanoa, että yritykset matkivat muiden yritysten päätöksiä innovaatioita omaksuttaessa. Erityisesti alan arvostettujen toimijoiden tekemät päätökset esimerkiksi tietojärjestelmien muutoksissa saattavat vaikuttaa muiden yritysten päätöksiin. Yritykset saattavat jäljitellä myös innovaation hylkäämispäätöksiä. Esimerkiksi SEPA ei välttämättä vaadi suuria ohjelmistoinvestointeja; monia muutoksia voidaan toteuttaa muuntopalveluilla.

SEPA:an liittyvien innovaatioiden leviämistä voidaan nähdä edistävän ja jopa nopeuttavan palvelujen lisääntyvä saatavuus. Palvelujen kehittäminen asiakkaiden saataville on pitkä tie ja vaatii aikaa. Pankit ja ohjelmistotalot saavat standardimuodon maksuaineistomuotoihin Euroopan Maksuneuvostolta ja ovat pakotettuja noudattamaan niitä. Toisaalta esimerkiksi pankit eivät ole saaneet asiakkaille käyttökelpoisia palveluita, kuten kansainvälistä viitettä, vielä edes markkinoille.

8 LÄHTEET

Abrahamson, E. 1991 Managerial fads and fashions: The diffusion and rejection of innovations. Academy of Management review, 16 (3) 586 - 612

Autotank Oy:n mainosesite 2008

Avain EU-käsitteisiin. 4. päivitetty painos 2007 Eurooppa-tiedotus

*Basware SEPA-seurantakysely. 2010 [online] [viitattu 12.4.2010]
http://www.basware.com/FI/Our_Solutions/maksuautomaatio/sepa/syksy/Pages/default.aspx*

*Diffusion of Innovations. 2010 Wikipedia [online] [viitattu 12.5.2010]
http://en.wikipedia.org/wiki/Diffusion_of_innovations*

*EU:n maksupalveludirektiivi. 2007 Euroopan Parlamentti ja Euroopan Komissio [online] [viitattu 21.3.2010]
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:319:0001:01:EN:HTML>*

*Euro 2010 Euroopan komissio [online] [viitattu 31.3.2010]
http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_fi.htm*

*Euron käyttöönoton käytännön näkökohtia. 2008 Euroopan Unioni [online] [viitattu 29.3. 2010]
http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/introducing_euro_practical_aspects/125007_fi.htm*

Euroon johtanut tie. 2007 Euroopan komission julkaisu Euroopan yhteisöt [online] [viitattu 16.3.2010] http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_fi.htm

*Euroopan Keskuspankki (ECB) 2007 [online] [viitattu 31.3.2010]
<http://www.ecb.eu/ecb/html/index.fi.html>*

*Euroopan Unionin historia. [online] [viitattu 30.3.2010]
http://europa.eu/abc/history/1945-1959/index_fi.htm*

*Europa-sanasto. 2010 EU [online] [viitattu 29.3.2010]
<http://europa.eu/scadplus/glossary/>*

*Finanssialan Keskusliitto 2010 [online] [viitattu 1.4.2010]
http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_3623*

*Fontaine, P. 2006 12 oppituntia Euroopasta. [online] [viitattu 30.3.2010]
http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/60/fi.pdf*

Gilbarco Inc.acquires Autotank Group 2008 Gilbarco Veeder – Root [online] [viitattu 12.4.2010] <http://www.gilbarco.com/object/PRJune262008.html>

- Hallituksen esitys maksupalvelulaiksi (HE 169/2009 vp). 2009 [online] [viitattu 21.3.2010] <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090169>*
- Holtari, Seija 2009 Muutos vaatii jalkatyötä. Talouselämä, 30/2009 Talentum, 54.*
- Hynynen, Eeva-Liisa SEPA-aineistojen käyttö yrityksissä yhä vähäistä. Tilisanomat 2/2010, 30 - 33*
- IBAN-tilinumeron tarkistuslaskuri. 2010 JKN Consulting [online] [viitattu 23.4.2010] http://www.jknc.eu/iban_tarkistus*
- ISO2022-maksut. 2010 Finanssialan Keskusliitto [online] [viitattu 22.3.2010] http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_1293*
- ISO2022- Tiliote-opas. 2010 Finanssialan Keskusliitto [online] [viitattu 12.5.2010] http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_4020*
- Kansallinen SEPA-siirtymäsuunnitelma. versio 4. 2010 Finanssialan Keskusliitto [online] [viitattu 1.4.2010] http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_4538*
- Lammi, Pertti IFS Finland puhelinhaastattelu 10.2.2010*
- Lähentymiskriteerit 2006 EU [online] [viitattu 29.3.2010] http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/125014_fi.htm*
- Maastrichtin sopimus. 1991 Euroopan Unioni [online] [viitattu 29.3.2010] http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/treaties_maastricht_fi.htm*
- Making SEPA a reality. versio 3.0. 2009 Euroopan Maksuneuvosto [online] [viitattu 18.4.2010] http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_detail.cfm?documents_id=183*
- Maksupalvelulaki 2010 Suomen Eduskunta [online] [viitattu 27.4.2010], 96-131 <http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+169/2009&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>*
- Mitä euro on tuonut? 2003 - 2009 Eu4journalists [online] [viitattu 31.3.2010] <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/finnish/C23/20/#>*
- Mitä SEPA merkitsee yrittäjälle? 16.3.2010 Pirkanmaan ELY-keskus Pirkanmaan Yrittäjien ja Finanssialan Keskusliiton järjestämä infotilaisuus, puhujina Anne Nisèn/Finanssialan Keskusliitto, Minna Nikkola/Avvenire Accounting, Tomas Ruotsalainen/Tampereen Tilitoimisto Oy*
- Nisèn, Anne Yhtenäinen euromaksualue SEPA tehostaa maksamista. Tilisanomat 4/2009 36 - 38*

Näin Euroopan Unioni toimii - Tietoa EU:n toimielimistä. 2007 Euroopan Komissio [online] [viitattu 30.3.2010]
http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/68/index_fi.htm

Opus Capita ja SEPA. 2009 Tapani Oksala Opus Capita powerpoint-esitys [online] [viitattu 27.4.2010]
<http://www.ttlry.fi/yhdistykset/pitky/tapahtumat/?x142122323=142496744>

Rahalaitostunnukset 2009 Finanssialan keskusliitto [online] [viitattu 12.5.2010]
<http://www.fkl.fi/modules/system/stdreq.aspx?P=326&VID=default&SID=198217556669828&S=2&A=closeall&C=26154>

Rogers, E. M. (1962/2003) Diffusion of innovations. 5th edition New York: The Free Press

Sampo Pankin IBAN-muuntopalvelun kuvaus. 2009 [online] [viitattu 22.3.2010]
[http://www.sampopankki.fi/fi-fi-Yritysassiakkaat/YrityksetJaKonsernit/Verkkopalvelut/LinkkiKlubi/Documents/Tietuekuvat/IBAN_laskentapalvelukuvaus_v7.pdf](http://www.sampopankki.fi/fi-fi/Yritysassiakkaat/YrityksetJaKonsernit/Verkkopalvelut/LinkkiKlubi/Documents/Tietuekuvat/IBAN_laskentapalvelukuvaus_v7.pdf)

Sampo Pankin maksuliikeinfo. 3/2010 [online] [viitattu 22.3.2010]
<http://www.sampopankki.fi/Flash/epages/payments/032010FI/index.html>

SEPA-etenemissuunnitelma vuosille 2009 – 2012. 2009 Euroopan Komission tiedonanto [online] [viitattu 27.4.2010]
http://ec.europa.eu/internal_market/payments/sepa/ec_en.htm

SEPA-foorumi 2010 Finanssialan Keskusliitto [online] [viitattu 1.4.2010]
http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_2288

SEPA:n vaikutukset ohjelmistotaloille. 2010 Finanssialan Keskusliitto [online] [viitattu 14.4.2010] http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_2744

SEPA-palaveri IFS Finlandin kanssa DHR Finland Oy:n tiloissa. 22.4.2010. Läsnä: Mia Vuorinen, Tiina Heimo, Jaakko Simperi, Merja Kärpijoki, Inka Thurèn

SEPA- palkat tiedote. 1/2009 Finanssialan keskusliitto [online] [viitattu 1.4.2010] http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_1293

SEPA-projektit viivästyvät yrityksissä 17.9.2009 Kauppalehti, 12

SEPA-siirtymäsuunnitelma. 2009 Pitky ry. (Sampo Pankki) [online] [viitattu 12.4.2010]
<http://www.ttlry.fi/yhdistykset/pitky/tapahtumat/?x142122323=142496744>

SEPA-siirtymäturva. Opus Capita 2010 [online] [viitattu 22.3.2010]
<http://www.opuscapita.fi/opuscapita.asp?viewID=663>

SEPA tekninen dokumentaatio. 2010 Finanssialan Keskusliitto [online] [viitattu 7.4.2010] http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_1293

Suomikin keplotteli itsensä euroon. 19.2.2010 Taloussanomat [online] [viitattu 22.3.2010] <http://www.taloussanomat.fi/kansantalous/2010/02/19/suomikin-keplotteli-itsensa-euroon/20102541/12>

Verkkolasku lisäämään sähköistä laskutusta – vuodesta 2009 läpimurron vuosi. 29.1.2009 Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta [online] [viitattu 23.4.2010] http://www.arjentietoyhteiskunta.fi/?38_m=296&s=109

Viinämäki, O-P. 2007 Eurooppahallinto ja Suomi. Gaudeamus

Web Services 2009 Nordea [online] [viitattu 22.3.2010] <http://www.nordea.fi/Yritykset+ja+yhteisot/Maksut+ja+kortit/Neuvoja+maksuista+ja+korteista/Web+Services/1126622.html>

XML Dation 2010 [online] [viitattu 18.3.2010] <http://www.xmldation.com/fi>

Yhtenäinen euromaksualue (SEPA) Mullistaa koko maksuliikkeen! Q1 2010 Nordea Cash Management Sales johtaja Erkki Saarelainen powerpoint-esitys (sähköposti Tiina Heimolta 21.4.2010)

Yhtenäinen maksualue SEPA. 2010 Suomen Pankki [online] [viitattu 7.4.2010] <http://www.bof.fi/fi/rahoitusmarkkinat/kehityshankkeet/sepa.htm>

Yhtenäinen maksualue (SEPA) Yhteiset pienten maksujen markkinat. 2006 Euroopan Keskuspankki [online] [viitattu 19.4.2010] http://www.ecb.int/pub/pdf/other/sepa_brochure_2006fi.pdf

Yhtenäisempi, erilaisempi — Euroopan Unionin mittavin laajentuminen. 2003 Euroopan komissio [online] [viitattu 30.3.2010] http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/41/index_fi.htm

Yhtenäisen euromaksualueen (SEPA) toteuttaminen etenemissuunnitelma vuosille 2009 - 2012. 2009 Euroopan komissio [online] [viitattu 8.4.2010] http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/com_2009_471_fi.pdf

Yrityksen maksut -palvelu. 2010 esite Nordea

Öhrnberg, Paul Yritysten SEPA-suunnitelmat ovat vasta alkutekijöissään. 28.1.2008 Kauppalehti, 3

LIITTEET

LIITE 1. PANKKIEN RAHALAITOSTUNNUKSET JA BIC-KOODIT (Rahalaitostunnukset 2009.)

FK/Finanssialan Keskusliitto
FCI/Finanssiregistrans Centralförbundet
Federation of Finnish Financial Services

1 (1)

1.11.2009

Suomalaiset rahalaitostunnukset ja BIC-koodit

Pankki	Rahalaitos- tunnus	BIC-koodi	Huom.
Calyon	711	BSUIFIHH	Käytetään vain IBAN-muodossa
Danske Bank	34	DABAFIHX	
DnB NOR Bank ASA (DnB NOR)	37	DNBAFIHX	
Handelsbanken	31	HANDFIHH	
Nordea Pankki (Nordea)	1 ja 2	NDEAFIHH	
Pohjola Pankki (OP-Pohjola-ryhmän pankkien keskusrahallaitos)	5	OKOYFIHH	
Sampo Pankki	8	DABAFIHH	
Skandinaviska Enskilda Banken (SEB)	33	ESSEFIHX	
S-Pankki	39	SBANFIHH	
Swedbank	38	SWEDFIHH	
Aktia Pankki, Säästöpankit (Sp) ja Paikallisosuuspankit (POP)	4	HELSEFIHH	
Tapiola Pankki	36	TAPIFI22	
Ålandsbanken (ÅAB)	6	AABAFI22	

Kansallisessa tilinumeroissa yhdestä kolmeen ensimmäistä numeroa ilmaisevat rahalaitoksen tai pankkiryhmän. 3-alkuiset rahalaitostunnukset ovat kahden numeron mittaisia ja 7-alkuiset kolmen mittaisia. Muut tunnukset ovat yhden numeron mittaisia. 7-alkuisia rahalaitostunnuksia käytetään vain IBAN-muotoisissa tilumeroissa.

IBAN-tilinumero on muoto FIxx12345612345678, jossa

- FI on Suomen maatunnus
- xx on IBAN-tarkiste
- 12345612345678 on suomalainen kansallinen tilinumero konekielisessä muodossa.

LIITE 2. SEPA-SIIRTYMÄSUUNNITELMA (SEPA-siirtymäsuunnitelma 2009.)

Asia	Vastuuhenkilö	vuosi kuukausi	2010												2011												2012																							
			11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12										
MAKSAMINEN																																																		
Yleisiä aikatauluja																																																		
Kotimaiset standardit ja tilinumerot poistuvat															♦ jatkunevat lisäpalveluna												♦ poistuvat lopullisesti																							
SEPA-maksut saajalla kahdessa päivässä		♦ 1.11.2009																																																
SEPA-maksut saajalla yhdessä päivässä																																							♦ 1.1.2012											
Kansainvälinen viite																																																		
Kotimainen viite poistuu																																																		
Kansainvälinen viite käyttöön	Henkilö A																																																	
Laskutusohjelma																																																		
IBAN-tilinumerot ja BIC mukaan lähteviin laskuihin*	Henkilö B																																																	
*Laskutusohjelman lisäksi myös myyntireskontraan, jos sieltä tulostuu maksukehotuksia																																																		
Viivakoodin päivittäminen IBAN-muotoon laskulomakkeelle																																																		
Pankkiyhteysohjelma																																																		
Siirtyminen WebServices-kanavaan	Henkilö C																																																	
C2B XML -aineistojen lähettämiseen soveltuva versio	Henkilö C																																																	
Muuntopalvelun tarpeellisuuden arviointi	Henkilö A ja C																																																	
Ostoreskontra																																																		
IBAN-tilinumerot ja BIC käyttöön	Henkilö D																																																	
Siirtyminen C2B XML-standardiin	Henkilö D																																																	
Palkanlaskentaohjelma																																																		
IBAN-tilinumerot ja BIC käyttöön	Henkilö D																																																	
Siirtyminen C2B XML-standardiin	Henkilö D																																																	
SALA-koodin lisääminen aineistoihin	Henkilö D																																																	
Sisäinen info maksupäivä/eräpäivä-muutoksesta	Henkilö D																																																	
Matkalaskuohjelma																																																		
IBAN-tilinumerot ja BIC käyttöön	Henkilö D																																																	
Siirtyminen C2B XML-standardiin	Henkilö D																																																	
Asiakasrekisteri																																																		
Tilitietojen muuttaminen IBAN ja BIC -muotoon	Henkilö B																																																	
SUORAVELOITUS																																																		
Kotimainen suoraveloitus jää pois																																							♦ Arvio 2011 lopussa											
Palautusoikeus tulee käyttöön		♦ 1.11.2009																																																
Siirtyminen e-laskutukseen																																																		
- uudet asiakkaat	Henkilö A																																																	
- nykyisten sv. asiakkaiden konversio	Henkilö A																																																	
SEPA-suoraveloitus saatavilla																																																		
- maksajan roolissa																																																		
- laskuttajan roolissa																																																		
KORTIT																																																		
Kotimaiset pankkikortit poistuneet																																							♦ pankkikohtainen päätös											
Maksupäätteiden vaihtaminen sirullisiksi	Henkilö C																																																	
Maksupäätteiden päivittäminen lukemaan myös Debit-kortteja	Henkilö C																																																	
YLEISTÄ																																																		
SEPA-projektin vastuuhenkilö																																																		
Tiedotus yrityksen sisällä	Henkilö A	jatkuvaa																																																
Yhteydenpito ohjelmistotaloihin	Henkilö A	jatkuvaa																																																
Yhteydenpito pankkeihin	Henkilö A	jatkuvaa																																																
Sisäisenä SEPA-tukihenkilönä toimiminen	Henkilö A																																																	
♦ = Päätetty palvelun alkamis- tai loppumisajankohta																																																		
◇ = Arvioitu palvelun alkamis- tai loppumisajankohta																																																		

LIITE 3. OHJELMISTOTALOJEN SEPA-VALMIUSKYSELY: OPUS CAPITA (mukailtu, SEPA:n vaikutukset ohjelmistotaloille 2010)

Ohjelmistotalojen SEPA-valmiuskysely

Jos yritykselläsi on tarjolla esim. useampi ostoreskontraratkaisu, voit vastata allaoleviin kysymyksiin siten, että monistat kysymyksen ja taulukon niin monta kertaa kuin on tarve. Kyllä/Ei -sarakkeeseen on tarkoitus vastata, onko ratkaisussanne SEPA-valmius kulloisenkin ominaisuuden osalta. Versio-sarakkeessa voi kertoa sen ohjelmistoversion, jossa valmius on olemassa. Milloin-sarakkeessa on tarkoitus kertoa ajankohta, milloin valmius kyseisen ominaisuuden osalta tulee olemaan, jos sitä ei vielä ole. Vapaat kommentit tai vaihtoehtoinen ratkaisu -sarakkeessa voi vapaamuotoisesti kertoa, jos yritys on ratkaissut valmiudet vaihtoehtoisella tavalla jne. Vastaamalla tähän kyselyyn ohjelmistotalo hyväksyy tietojen julkaisemisen Finanssialan Keskusliiton www-sivuilla.

Ohjelmistotalo

OpusCapita

4. Ostolaskujen kierrätysjärjestelmät (ml. skannaus)

Mitä seuraavia SEPA-valmiuksia ostolaskujen kierrätysjärjestelmäsi sisältää tai milloin tulee sisältämään?

	Kyllä/Ei	Versio	Milloin	Vapaat kommentit tai vaihtoehtoinen ratkaisu
IBANit ja BICit	Kyllä	2009 R1		Laajasti tuotannossa
Pankkiviivakoodin lukuvalmius jossa IBAN	Kyllä	2010 R3	Q3	
Pankkiviivakoodin lukuvalmius jossa kansainvälinen viite	Kyllä	2010 R3	Q3	
Kansainvälisen viitteen käsittely	Kyllä	2010 R3	Q3	

8. Pankkiyhteysohjelmistot

Mitä seuraavia SEPA-valmiuksia pankkiyhteysohjelmistonne sisältää tai milloin tulee sisältämään?

	Kyllä/Ei	Versio	Milloin	Vapaat kommentit tai vaihtoehtoinen ratkaisu
ISO20022 XML C2B-maksuformaatti	Kyllä	2009 R1 ->		Laajasti tuotannossa heti 2/2009 lähtien.*
IBANit ja BICit	Kyllä	2009 R1 ->		Laajasti tuotannossa heti 2/2009 lähtien.*
WebServices-tiedonsiirtoyhteys tai muu SEPA-yhteensopiva pankkiyhteysratkaisu	Kyllä	2009 R1 ->		Nordea Web Services 24. marraskuuta 2008, Pohjola Web Services 5.1.2009, SEB Global Corporate Access (FTP, PGP) 23.11.2009.** Laajasti tuotannossa heti 2/2009 lähtien.
Suomalaisen viitteen välitys	Kyllä	2009 R1 ->		Laajasti tuotannossa heti 2/2009 lähtien.*
Kansainvälinen viite	Kyllä		Q4 2010	Ominaisuus käytettävissä heti kun pankit tukevat sen välittämistä (12/2010).
AOS2 (Erittelytiedot laskujen niputuksessa)	Kyllä	2009 R1 ->		Laajasti tuotannossa heti 2/2009 lähtien.*
XML-tili- ja tapahtumaraportointi	Kyllä		Q3-4 2010	Ominaisuus käytettävissä heti kun pankeista noudettavissa camt sanomia.
Muuntopalvelu kotimaisesta maksuformaattista (LMP, TS, LUM) ISO2002 XML C2B:ksi	Kyllä	2009 R1 ->		Laajasti tuotannossa heti 2/2009 lähtien.*

*Ensimmäiset SEPA-maksut välitetty Pohjola Pankkiin C2B ISO20022 XML muodossa Web Services kanavassa 5.1.2009. Ensimmäiset SEPA-maksut välitetty Nordeaan C2B ISO20022 XML muodossa Web Services kanavassa 23.1.2009. Ensimmäinen asiakasimplementaatio 5. helmikuuta 2009 Nordea/Web Services.

**SEB Global Corporate Access on ollut käytössä Edifact aineistojen osalta jo vuosia, nyt myös C2B ISO20022XML.